

De speelduivel. Uit het leven van een kassier

August Snieders

bron

August Snieders, *De speelduivel. Uit het leven van een kassier*. Henri Bogaerts, 's Hertogenbosch / Amsterdam / Maastricht 1876 (tweede druk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001spee02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

I. Op weg naar huis.

De kamerdeur wordt gesloten en op hetzelfde oogenblik dat dit plaats heeft, hoort men eene vrouwenstem *au revoir* roepen - een groet, die, door een spleet der deur, nog door een zwaardere dito, die eens mans, herhaald wordt.

Twee personen dalen de trap af, die nog door het flauw wiegelend en stervend ganglicht bestraald wordt.

Het zijn gewis de twee laatste bezoekers; 't is ook laat: de klok in de keuken, waar een soort van knecht geeuwend zit te wachten, slaat juist twee ure.

Beneden aan de trap gekomen, haalt de oudste der twee personen, den sigaarkoker te voorschijn, steekt hem zijn gezet toe en nadat de jongste zijne sigaar aan het traplicht heeft aangestoken, biedt hij ze den oudste aan.

Deze is op dit oogenblik juist niet zeer behendig, want hij woelt zijne sigaar zoo ruw tegen die zijns makkers, dat een regen van vonken op den traplooper valt, welke de jongste zich haast met den voet uit te dooven.

Beiden verlaten het huis; de deur valt achter hen toe, en misschien werpt de knecht hun wel een onkristelijken wensch 'naar de weêrlicht' achterna.

't Is een zomernacht. De hemel is donkerblauw, doch met sterren bestippeld.

In de straat brandt het gaslicht en voor de Heiligenbeelden, die te Antwerpen de hoeken der straten versieren, wiegelt het trage en dofroode vlammeke van het oliepitje.

Overall heerscht stilte, welke enkel door den stap der beide personen of der nachtwacht in de verte, gestoord wordt.

‘Welnu,’ onderbrak de oudste der twee, ‘welnu, mijnheer Guller, hoe hebt ge den avond doorgebracht?’

‘Voortreffelijk, mijnheer Lens. Een alleraardigst gezelschap, eene allervroolijkste vrouw.’

‘Ja wel,’ antwoordde mijnheer Lens, op een eenigszins onverschilligen toon.

‘U schijnt daar zeer welkom te zijn, mijnheer Lens.’

‘Niet zonder reden. Ik ben, door mijne betrekking van kassier der Bank, ook wel in staat mijnheer Drozer-van Filtz dienst te bewijzen.’

‘Dat geloof ik gaarne.’

‘Meer dan gij misschien denkt.’

‘Alles schijnt daar toch op zeer breede leest geschoeid te zijn. Mijnheer Drozer schijnt er warm in te zitten....’

‘Ja wel,’ is nogmaals het antwoord van mijnheer Lens, doch er ligt iets in dien toon dat aan een fijner opmerker dan de jonge heer Guller is, een greintje achterdocht zou hebben ingegeven.

Er heerscht een oogenblik stilte.

‘Is mijnheer Drozer niet van adel,’ hervat degene dien men mijnheer Guller noemde, ‘dan toch behoort hij tot den hoogen koopmansstand, die dezen nabij komt, niet waar?’

‘Ja.... ja....’

‘Mevrouw Drozer is zeer lang met mij in gesprek geweest....’

‘Ik heb dat opgemerkt.’

‘Zij heeft mij zoo'n ontzaglijk getal hooge kennissen met ellenlange titels opgesomd, mij zooveel gesproken van rijkdom, juweelen, rijtuigen, toiletten, huizen bouwen, reizen, badplaatsen, en de hemel weet wat al! dat ik niet anders denk, of hebt ge me dezen avond niet op, maar over den dorpel der *beau monde* gebracht.’

Mijnheer Lens glimlacht.

‘Nog al...’ antwoordt hij flauwtjes.

‘Alles schijnt mij toe dat mevrouw Drozer-van Filtz eene zeer beschaafde vrouw is en de pracht van haar salon verraadt mij de vrouw van fijnen smaak.’

‘Gij schijnt betooverd te zijn, mijn beste Guller.’

‘Vergis ik mij dan, mijnheer Lens?’

‘Hebt ge nog vuur, mijnheer Guller? ... Ja? ... Zoo...’

‘Gij hebt geen vuur,’ en de welwillende jonge gezelschap staat stil en steekt zijne sigaar tegen die zijns makkers, die moeilijk het juiste punt treffen kan.

‘Mijne sigaar is zoo vast als ware zij van steen gemaakt,’ mompelt hij.

‘Mag ik u eene andere aanbieden, mijnheer Lens?’

‘Neen, ik dank u, 't zal gaan.’

‘Ja,’ hervat de jonge heer ‘deze avond heeft mij inderdaad eenigzins, of liever tamelijk veel betooverd. Ik heb nu voor het eerst het leven der hooge wereld van nabij gezien, en ik beken dat ik mij daar inderdaad wèl bevind. Ik hoû mijnheer Drozer-van Filtz, omringd door een zoo aangename kring van dames en heeren, met een zoo sierlijk salon, met eene zoo weelderige veranda, door bloemen en geheimzinnig licht recht oostersch gemaakt, voor een gelukkigen duivel.’

‘Kent gij het geheim van dit alles?’

‘Neen, mijnheer Lens.’

‘Geld, mijnheer Guller, altijd geld, niets dan geld. Tracht dat te bekomen, door alle mogelijke middelen.’

‘Door *alle* middelen, zegt u, door alle eerlijke middelen natuurlijk.’

‘O, gewis... maar de eerlijkheid is, in ons modern wereldje, een zeer rekbaar ding, mijnheer Guller. Deze noemt eerlijkheid, wat gene oneerlijkheid noemt. Dat ligt aan de opvatting van het woord; het eigenbelang geeft aan dat woord een gansch ander karakter dan wel 't geen er door een onpartijdig, benijdend of vijandelijk beoordeelaar aan wordt toegeschreven. Alles is betrekkelijk in de wereld en ik heb dat woordje eerlijkheid en ook dat der zedelijkheid, reeds zoo dikwijls verschillend en met zooveel varianten hooren uitleggen, dat ik niet juist meer weet waar de grenzen van beiden gelegen zijn, tenzij die welke de commissaris van politie er aan geeft.’

Mijnheer Lens lacht, nu hij die onbeschofte woorden uitspreekt; mijnheer Guller zwijgt. Of hij verstaat niet recht wat de kassier zegt, of de uitlegging bevredigt hem niet.

Dit laatste kan wel het geval zijn; want Guller, nog zeer jong, moet nog met al de vooroordeelen zijner lieve moeder behebt zijn. Hij is twintig jaar oud, heeft dus de kinderschoenen pas verlaten, en het dons op de bovenlip moet nog met een vergrootglas worden bekeken, wil men juist weten wat het worden zal.

Nu, mijnheer Lens, aan wiens leiding op de Bank, waar hij insgelijks beambte is, de jongeling werd toevertrouwd, heeft aan den ouden Guller, een gepensioneerde kapitein in een vlaamsch provinciestedje, beloofd, een man, een man op de hoogte zijns tijds, van zijnen zoon te maken. Bravo! heeft de oude militair geantwoord; maar of hij juist met mijnheer Lens in gemeenschap van denkbeelden leeft, valt te betwijfelen.

‘Mijnheer Guller,’ hervat de leermeester, ‘gij zijt tamelijk dichterlijk. Gij hebt nog vele illusiën en onderscheidt juist de waarheid van de begoocheling niet. Om in de wereld vooruit te komen, om salons en veranda's te bezitten, moet men zich van al die begoochelingen weten te ontdoen. Dat is mijn stelsel. Ik ben een praktisch man en wil een vriend voor u zijn.’

Mijnheer Guller trekt nadenkend aan zijne sigaar en gaat met een eenigzins gebogen hoofd, luisterend, naast den kassier voort.

‘Gij denkt dat de kring, in welken ik u gebracht heb, de hooge wereld is.’

‘Is dat niet zoo?’

‘In 't geheel niet. Dat is eene wereld waar alles valsch en kunstmatig is: woorden, houding en manieren; waar men eigenlijk de hooge wereld slechts naäapt of, nog beter gezegd, parodieert. Gansch die kring doet haar best om als rijk en voornaam door te gaan. Men vindt het misplaatst te doen of zich te bevinden, dáár waar zich de gewone burger bevindt, en geen toegang tot de adellijke gezelschappen hebbende, haat men deze innerlijk en wil men ze onder eene uiterlijke pracht, onder groote woorden, onder gefabriceerde namen verpletteren, ofschoon geldmiddelen en opvoeding niet altijd met die groote pracht in verhouding staan. In 't geheel niet.’

Mijnheer Guller ziet verwonderd op; hij houdt de uitgedoofde sigaar tusschen de lippen geklemd, zonder aan trekken te denken.

‘Dat volk noemt men wel eens den “nieuwen rijke”; het is nog geenszins de zoogezegde geldaristocratie, die veel hooger staat en uit welke de barons en graven worden gemaakt, maar die reeds door wrijving met den adel zich eene caste gelooft. De kring, van welken wij spreken, is eene welvarende burgerij, met mevrouwen uit een burgerlijken katoen- of pottenwinkel voortgekomen; maar die alles doen om te vergeten wat zij geweest zijn en den minderen man als modder beschouwen. Dat volk is het dwaasste en gekste ras van gansch de samenleving. In geen kring zijn de *snobs*, zoo als de Engelschman zegt, in grooter getal dan dáár.’

Mijnheer Guller zwijgt nog altijd.

‘Denk echter niet, dat ik u deze kringen wil doen vaarwel zeggen, neen! Er is daar een zeker voordeel, een ruime schat van praktische levensondervinding op te doen. Er is daarenboven plezier: tafelgenot en slemperij te vinden, want ruim verteren schijnt aan die menschen zeer voornaam toe. Verder zijn die dames, meest allen, op de hoogte van onzen tijd, dat is tamelijk vrij in hare manieren, den rug aan kerk en kluis toekeerende, zich inlatende met nieuwe denkbeelden, zich opzigtelijk kledende voor iedere koffiep partij, kortom, een heel vroolijk en aardig volkske. Gij ziet, mijnheer Guller, er is daar veel goeds; maar een praktisch man moet zich niet laten verblinden.’

Dat alles wordt op een half spottenden toon gezegd.

‘Alzoo zijn die menschen niet buitengewoon rijk?’ onderbreekt mijnheer Guller.

Mijnheer Lens laat lachend een pttt! hooren, en werpt veel beteekenend het hoofd achterover.

‘Niet voornaam?’

Een ander lachje.

‘Waarom gaat gij er dan heen, mijnheer Lens?’

‘Omdat ik, zoo als ik reeds gezegd heb, daar veel goeds vind, al was het maar: eene goede keuken, lekkeren wijn, eene ruime speeltafel en geen femelende en kwezelachtige vrouwen en die daarom in het oog der fatsoenlijke menschen, niet minder eerlijk zijn.’

Dit alles is zeker cyniek.

Lezer, vindt ge niet dat de jonge Guller aan de leiding van een man, gansch op de hoogte des tijds, is toevertrouwd?

De les is echter nog niet ten einde.

‘Hoor,’ gaat mijnheer Lens voort, en hij klopt op zijnen vestzak: ‘ik heb dezen avond bij toeval zoo wat gespeeld en won van mijnheer Drozer 500 francs. Dat is 300 francs winst, goed berekend; want ik gaf aan mevrouw, om ook eens heel voornaam te schijnen, een geschenk van 200 francs, voor eene gekke historie van twee amandelpitten. Speelt gij nooit?’

‘Neen.’

‘Gij hebt ongelijk.’

‘Ik kan niet spelen.’

‘Ik zal uw meester zijn. 't Geeft goede rente, als men maar een weinig behendig is. Daarbij een man die zijnen weg wil maken in de wereld, moet zich soms aan het groene tapijt laten bevinden en het goud laten rollen.’

De twee personen treden voorbij een blinden muur, aan welken een groot kruisbeeld is gehecht. Aan een zwaren ijzeren stang is eene lantaarn vastgemaakt, des avonds door de vrome buurt ontstoken, en beneden aan den voet van het kruis is eene houten bidbank geplaatst.

Het licht bestraalt den Gekruiste, die met gebogen hoofd, dag en nacht, den voorbijganger aan zwoegen, aan lijden, aan sterven, aan een beter leven moet doen denken.

In den stillen nacht maakt dat groote beeld, met donkere schaduwen overgoten, op ons immer een diepen indruk. 't Is eene godsdienstige herinnering aan het eenvoudige leven onzer grootvaders, aan dien tijd toen wij nog zoo onzinnig niet verfranscht, dat is ‘ontzedelijkt’ waren.

Daarom ook haat de hedendaagsche *wijsgeer* die openbare getuigenis van het godsdienstige gevoel, en hij denkt dat de vooruitgang reuzenschreden zal gedaan hebben, als er in plaats van dat beeld een herberguithangbord zal hangen en de oliepit, dat klaar bewijs der verachtering, door eene gasvlam zal vervangen zijn!

Maar van dat oogenblik zal men er ook een politie-agent zien staan, terwijl men er nu somtijds slechts eene weêrlooze vrouw ziet neêrknielen.

Zoo even ging er een nachtwacht voorbij en de man nam de muts af, stond eene poos stil, vouwde de grove handen te zamen, murmelde iets, en stapte toen weêr met afgemeten tred voort.

Een oogenblik te voren kwam er een dronkaard voorbij; zin-

gend, dreigend, razend, naderde hij, maar bij het beeld gekomen, zweeg hij, nam de muts af, eene herinnering! en morde: ‘hola, dat is God!’ Voort ging hij, en hernam eerst verre van daar zijn dronkemanspraak.

Nog wat vroeger strompelde eene arme vrouw, met een korf aan den arm, langs den muur, om in de eerste schemering de weggeworpen lompen, vodden en half uitgebrande sintels op te rapen, en stil stond ze, boog de knieën op de houten bank en zette daarna klotsend haren weg voort.

Ja, het volk vereert de Godheid, overal waar het meent deze bijzonderlijk te vinden; alleen de nieuwe wereld haat dit alles, omdat zij, in hare onmeetlijke trotschheid, niet aan plicht en onderwerping wil herinnerd worden.

Nu mijnheer Lens met zijn gezelschap tegenover het beeld gekomen is, licht Guller even den hoed op.

Dat bemerkt de kassier en hij lacht spottend.

‘Wat doet ge nu, mijnheer Guller? Groet gij, even als de domme massa, dien grof gesneden houtblok?’

Mijnheer Guller is onthutst.

‘t Is uit oude gewoonte...’ mort hij.

‘Ja, ik begrijp het: gij kunt de kinderschoenen nog niet wegwerpen; maar, beste jongen!’ en de man lacht ruw, ‘hoe wilt ge rijk worden als gij ten minste een half dozijn hoeden per jaar verslijt, met gedurig al die mismaaksels der kunst te groeten, die het domme en nog dweepzieke Antwerpen tegen zijne gevels plakt. Guller, mijn beste Guller, laat dien man rustig aan zijn kruis hangen. Wat zou hij u kunnen geven? Men heeft hem immers handen en voeten vastgenageld en hem dus machteloos gemaakt u iets toe te steken.’

Hij lacht nog altijd, de leermeester van het cynisme!

‘Dat is nog eene begoocheling, mijne beste Guller, welke gij moet laten varen. Indien daar, op die plaats, een bankier, een man der Beurs of eene schoone vrouw stond, ik zou zeggen: Guller, lieve jongen, neem uw hoed tot op den grond toe af. Maar voor dien *sansculotte*...’

Guller heeft bij dat laatste woord gesidderd.

Die Lens is een diep gezonken kerel, zult gij zeggen, lezer! een kerel, die hier niet voor onze oogen moest optreden.

Gij bedriegt u: ‘t is een beeld des tijds en men moet soms, met doordringend oog zien wat onze tijd in wangedrochten voortbrengt. Lens is een aanhanger van de leer der verstoffelijking. Wend uw oog niet af, volg hem tot mijne laatste bladzijde: het einde kroont het werk!

Zoo onbeschaamd zal mijnheer Lens morgen echter niet zijn; de wijn werkt nu zoo wat op zijnen geest. Morgen zal hij meer diplomaat zijn en spreken volgens den eisch der omstandigheden. Wat

hij nu gezegd heeft zal hij zeer behendig, des noodig, voor niets dan gekkernij doen doorgaan. Doch nu, op dit oogenblik, spreekt hij zooals hij wezenlijk denkt.

‘Weet ge, mijnheer Guller,’ zoo hervat de spraakzame kassier, ‘wanneer men dat uiterlijke, in onze dagen, nog vereert? Als er voordeel uit te halen is. Al die aanbidders en beeldengroeters zijn huichelaars.’

‘Mijne moeder heeft mij geleerd....’ zegt de jongeling als tot verontschuldiging.

‘Och, uwe moeder,’ valt mijnheer Lens spoedig in, ‘was evenals de mijne, eene doorbrave vrouw uit den ouden tijd; toen had al dat gefemel nog eenige waarde, nu niet meer. De mensch wordt meer en meer verlicht, schudt zich dat stof van het lijf en slimmer dan de oude hermijten, kleedt hij zich in fijn linnen, in plaats van in een stekeligen pels; wrijft zich wat *pommade de Lion* in de haren, in stede van wat assche. Een en ander is wat aangenamer en riekt beter.’

Er tinkt eene klok. Van waar komt die klank? Men weet het niet juist. De klokketoon stijgt op uit eene massa huizen, links van de twee personen gelegen. Het is de klok van dit of dat klooster, door een blok huizen als ingesloten, en wiens bestaan als het ware onbekend zou zijn indien de klank het niet kwam verraden.

Verkondigt die metalen haan, met heldere stem, enkel den nieuwen dag, wiens schemering ginds in het oosten welhaast zal doorbreken? Roept hij enkel op tot nieuwe werkzaamheid?

Neen, er is in die stem iets anders dan in het natuurlijk instinkt van den kraaiër aan de hoeve: die klok spreekt, in hare eentonige klanken, van hooger leven, van losmaking van het stoffelijke en streving naar het geestesleven: - zij spreekt dus niet tot het gemoed der Lensen!

‘Gaat gij nog naar de kerk, mijnheer Guller?’ zegt mijnheer Lens, door den klokketoon op dit kapittel gebracht.

‘Neen,’ is het antwoord; want Guller durft niet anders meer dan ook de man op de hoogte des tijds te schijnen.

‘Dat is ten minste iets, laat er de kassier op volgen. ‘t Is ook inderdaad eene weelde, welke men zich in onzen tijd niet kan toelaten. Overigens, 't is ook geene mode meer in de wereld, welke gij zooeven verlaten hebt, ten minste niet bij de mannen. De vrouwen, ja; maar die gaan zondags naar de kerk evenals naar eene parade. Schepsels zonder overtuiging, hechten zij zich aan alles wat schittert, of waar zij schitteren kunnen....’

Mijnheer Lens wil op dit kapittel doordraven, doch het schijnt den jongeren gezelschap niet te bevallen, want hij tracht aan het gesprek eene andere wending te geven. Gewis, die jonge Guller kan de kinderschoenen nog niet uitwerpen! Neen, hij hoort niet gaarne op dien ruwen toon spreken. 't Is alsof in dien klokketoon, in de stilte

des nachts, zijne overledene moeder weêr tot hem spreekt. Dat zegt hij niet luid; voor geen goud ter wereld zal hij dit aan Lens zeggen, maar 't is toch zoo.

De kassier laat echter het kapittel, 't is een van zijne lievelingsonderwerpen, zoo gemakkelijk niet varen. Geld is alles in de wereld; godsdienst en zedelijkheid zijn hinderpalen om dit te bekomen, ten minste als men die twee woorden ernstig opneemt: zóó denkt de kassier er over.

‘Men moet in onze dagen zich alle wereldsch genot trachten te verschaffen,’ zegt Lens: ‘niets ernstig opnemen, al heeft men er den schijn van, en als men het geld eens machtig geworden is, moet men genieten, genieten binnen de palen die men fatsoen noemt, zooals men in het verkrijgen, binnen de palen der eerlijkheid gebleven is, welke de commissaris van politie, ik heb het u gezegd, heeft voorgeschreven; want zie, beste jongen, als men buiten deze gaat, zou men zich moeielijkheden aandoen en niet iedereen is geschikt, om door de mazen van het uitgespannen net van moeder justitie te kruipen.’

‘Maar.....’

‘Maar..... de wereld zal u niet meer vragen hoedanig gij het geld bekomen hebt. Wel zekere kniezerswereld; doch wie stoort zich aan deze! Men heft de schouders op en lacht.’

Men is op den hoek der straat gekomen; er wordt afscheid genomen. De kassier vraagt nogmaals vuur; doch mijnheer Guller toont hem de uitgedoofde sigaar.

‘Nu, goeden nacht.’

‘Goeden nacht, mijnheer Lens, en ik dank u.....’

‘Bah! nietigheden. Dat dankje brengt niets bij. Ik wil u morgen een anderen kring laten zien, oneindig plezieriger dan die van dezen nacht. Morgen.... Doch geen woord over dit alles.... geen woord....’ en die laatste woorden worden op een gansch anderen toon, dan wel de vorige, uitgesproken.

‘Ik verzeker u mijnheer Lens, dat.....’

‘Nu, goeden nacht.’

De kassier gaat de straat in. Alleen zijnde komt hij meer en meer tot zich zelve; de champagne is allengs verdampt.

‘Wat ben ik dom!’ denkt hij plotseling. ‘Die vervloekte champagne maakt altoos mijne tong los en dan draaf ik zonder ophouden door. Wat duivel! waarom dat alles aan dien melkbaard gezegd.... Bah!’ mort hij na een oogenblik, ‘indien hij er later op neêr komt en ik zie dat hij mij tot niets dienen kan, zal ik alles als gekkernij doen doorgaan..... 't Was anders eene heerlijke zaak, zoo ik hem den last kon doen dragen.....’ en mijnheer Lens ziet rechts en links achter zich, uit vrees van er iemand te ontwaren, die zijne gedachten zou kunnen betrappen.

Die kinderachtige denkbeelden in hem dooden; hem aan de ge-

noegens verslaven; hem..... compromitteeren, ja, dat kan..... dat zal..... Waarom niet?
.....

Dit zijn de laatste denkbeelden van mijnheer Lens.

Hij staat nu voor de deur van een burgerhuis. 't Is een winkelhuis, want beneden is er een breed en tamelijk hoog raam, dat nu door donkerkleurige blinden gesloten is. Boven de deur, aan een als eene S gebogen ijzeren staaf, is een verguld schaap vastgemaakt, dat zien we in den schijn van het gaslicht. Indien dit laatste helder genoeg brandde, zouden wij op het glas boven de deur, in roode letteren gelezen hebben: *V. Trilglas verkoopt katoen en wollenstoffen.*

II. Moeder de vrouw.

Verwondert het u niet, lezer, den man der plezierpartijtjes, hem, die koninklijke geschenken geeft aan de dames, den speler voor gouden Napoleons - kortom, den man uit de schijnbaar hooge wereld, in een eenvoudig winkeltje te zien thuis behooren?

Heeft hij bij de Trilglassen misschien kamers gehuurd?

Zóó komt het aan velen voor, zóó handelt mijnheer Lens inderdaad, doch 't is zóó niet.

Laat ons met hem binnentreden.

Op de toonbank brandt een nachtlicht; 't geeft licht genoeg om een vluggen oogslag in het rond te geven, terwijl mijnheer Lens het waslicht van het koperen blakertje aansteekt.

Op de schabben, tot aan de zoldering, liggen rollen rooden en blauwen baai, wollen dekens en katoentjes opgestapeld; ginder staan blauwe dozen met katoenen en wollen handschoenen en glazen bokalen met allerhande snuisterijen, naai- en breigerief.

De twee muren, rechts en links van de deur, zijn met die koopwaren bezet; op den achtergrond stuit het oog op een breed schutsel, in glas, door hetwelk een schemerlicht in de zitkamer - de eenige beneden - vallen moet.

Het *gouden Schaap* is, men ziet het, een winkel van den derden of vierden rang en waar vooral de kleine burgerij, de dienstmeiden en de dorpelingen, die vrijdags ter markt komen, hunne inkoopen doen.

Vader Trilglas heeft er echter eene schoone duit gewonnen, en er is een tijd geweest, dat er niets goed, niets solied, niets goedkoop was indien het niet bij Trilglas gekocht werd.

‘Als men den naam maar heeft van vroeg opstaan!’ zeiden destijds de bureu; maar, zonder gekheid, het *gouden Schaap* was een soliede winkel, met goede waar; men kocht er op trouw en vader Trilglas was de type van een eerlijken vlaamschen winkelier, den burger van den ouden stempel.

Ja, de man met zijn groen leêren klak op en zijn wit wammes aan, liet een schoonen stuiver aan zijne eenige dochter achter, en juist daarom was er mijnheer Lens, die toen nog maar een mager klerkske was, op verliefd geworden en met haar getrouwd.

De firma Trilglas bleef echter bestaan en dat was aan mijnheer Lens zeer welkom; want hij was er juist niet op gesteld, zijnen naam aan dien boerenwinkel te geven.

Op de toonbank, naast het nachtlichtje, ligt een deels geopende brief; de huisheer neemt hem op, ontplooit hem en werpt er eenen oogslag in. De brief is met eene stijve meisjeshand geschreven; men ziet wel dat de schrijfster haar uiterste best deed. Wie weet hoe dikwijls de brief herbegonnen werd! Hoeveel blaadjes papier er werden verbruikt! Op het eerste viel misschien eene inktvlek, op het tweede was de staartletter mislukt, op het derde sloop eene groote taalfout in den eersten regel.

Aan hoofd leest mijnheer Lens: ‘*mes très chères parents*’; ’t is een brief van Lieske, de oudste dochter, een lief blondje dat te St. Nicolaas, bij de nonnekens ter kostschool ligt.

De liefdesbetuigingen, het kinderlijk geluk hier, de kindertegenspoeden daar, zijn hoogst naïef door de vraag naar een kanten kraag, een nestel of strikske afgewisseld, terwijl de beste beloften van iever, zoet-zijn en de hoop op het aanbreken der vacantie, het geheel besluiten.

Mijnheer Lens doorloopt den brief en legt hem op zijne plaats terug; naar zijn uiterlijk te oordeelen stelt hij er weinig belang in.

Nu blaast hij het verkoolde nachtpitje uit en gaat naar boven.

Op de voorkamer is geen licht; maar de deur der achterkamer staat open, en daar brandt op de tafel het kleine petroollampke met groene lichtscherm.

Voor een bedje, met witte gordijnen zit eene vrouwelijke gestalte, diep over de kleine legersteê gebogen.

Bij het gerucht op den trap richt de vrouw zich op, en terwijl mijnheer Lens een oogenblik op den dorpel der kamerdeur stilstaat, kunnen wij de twee personen wat nauwkeuriger opnemen.

Mijnheer Lens is een man van tamelijk lange gestalte, blond van haar, met een blonden *à l’anglaise* geschoren baard; zijn gelaat is strak, mager, hoekig zelfs, doch juist niet onaangenaam, ware het niet dat er over het geheel iets stuursch, ja iets barsch lag; zijn oog is koel, koud, onverschillig.

Neen, gewis dat alles merkte men niet op, toen hij den trap bij mijnheer Drozer-van Filtz afdaalde; dat heeft hij ook niet buiten

's huis, neen! die donkere wolk verschijnt slechts als hij den voet binnen de grenzen van het *gouden Schaap* zet.

De kleeding van den kassier is, men ziet 't wel, zeer onderscheiden; zijn zomercostuum is keurig van snede, zijn linnen, het moge dan ook den ganschen avond gedragen zijn, nog onberispelijk wit; aan diamanten hemdsknopjes, gouden versiersels en gouden ring ontbreekt het hem in geen deele.

De vrouw, 't is zijne echtgenoot, is integendeel volgens den doodstillen burgerstand gekleed; een donker katoenen kleed, een glad gestreken en afgeslagen kraag, een tullen muts, een merinossen voorschoot, naast welken aan een zwart lint, de onmisbare schaar der koopvrouw hangt.

Vrouw Lens is zoo wat vijfendertig jaar oud; haar langwerpige wezen is bleek, zoodat de fijne, zwarte wenkbrauwen en donkere oogen nog des te duidelijker spreken; het haar is zwart, doch reeds hier en daar met zilver doorregen.

Gansch dat wezen draagt het spoor van lijden, van innerlijk lijden, en men moest het contrast der twee personen slechts nagaan, om juist dáárin de bron van de zielesmart, op haar uiterlijk afgeteekend, te onderscheppen.

'Wat is er?' zegt mijnheer Lens, zonder echter den minsten toon van deelneming in de stem.

'Niets,' antwoordt de vrouw; 'kleine Doris was zoo onrustig, zoo wonderlijk.'

De vader doet een stap nader, werpt een oogslag in het bedje waar het kind, een jongske van vier jaar, koortsachtig sluimert en mompelt:

'Laat het kind liever gerust slapen.'

Hij begrijpt dus niets van de moederlijke onrust! Er ligt integendeel in die woorden een verwijt dat de moeder, door al hare zorgen, het lastig maakt aan den kleinen Doris.

'Ik vreesde....' waagt de moeder te zeggen.

'Waarom gaat gij niet naar bed?' gaat de barsche man altijd op denzelfden toon voort.

't Is zoo eenzaam hier in huis....'

'Gekheid! Ik weet wel wat ge zeggen wilt: gij zoudt mij wel willen verwijten, dat ik eerst op dit uur naar huis kom. Ik ken dat!'

'Och neen, ik ben dat immers reeds gewoon', luidt het zachte antwoord.

'Gewoon of niet gewoon,' mort de man barscher en gaat naar de voorkamer, waar de vrouw hem zwijgend volgt.

'Er is een brief van Lieske gekomen', hervat zij na een oogenblik stilzwijgen.

'Dien heb ik gezien.'

'De drie maanden van het schoolgeld....'

'Zijn die alweêr om?' en de toon der stem bekomt nog meer den toon van misnoegen.

‘Och ja, gij weet wel....’

‘Nu, dan moet gij maar betalen.’

‘t Zal mij moeilijk vallen, Karel....’

‘Wat moeilijk?’

‘Ook een paar wissels moeten betaald worden.’

‘Brengt uw winkel dan niets meer op?’

‘Zeker wel, maar.....’

De arme vrouw spreekt niet voort. Wat wil zij zeggen? Och, had zij den moed, het raadsel der geldelijke moeilijkheid zou spoedig opgelost zijn! Mijnheer Lens heeft dikwijls, zeer dikwijls geld noodig en hij is het, die meer dan te veel de voordeelen des verkoops wegneemt en het bevoorraden des winkels verhindert. Doch dat durft ze niet zeggen, dat durft ze hem niet herinneren. Hij toch, hij weet het wel, en enkel omdat hij in dat woordje ‘maar’ eene zinspeling op dat alles meent te zien, berst hij met vlammend oog los:

‘Loop naar den duivel! Zoo haast ik mijnen voet in dit huis zet, het moge dan morgen, middag of nacht zijn, altijd zingt ge mij datzelfde liedje voor. Geld, altijd geld, eeuwig geld! Altijd klagen, altijd morren!’

‘Ik mor niet, neen, toch niet!’ zegt de vrouw en er blinken groote tranen in hare oogen. ‘Aan wie dan aan u, moet ik den toestand doen kennen?’

‘De winkel heeft altijd genoeg opgebracht, om in het huishouden te voorzien. Gij zorgt dus niet meer voor de zaken.’

‘Ik niet, Karel? ik niet? Och, ik werk en slaaf toch den ganschen dag. Ik spaar het uit mijnen mond, daar waar het mogelijk is. Ik heb zelfs de dienstmeid weggezonden. Geloof me, indien ik het uit mijn hart snijden kon, ik zou het doen.’

‘Groote, gekke woorden, anders niet!’

De vrouw wendt zich om, bedekt de oogen met de twee handen en weent. Het verwijt dat de zaken achteruit gaan door *hare* schuld, is zoo hard! En ze doet haar best zoo, de goede sukkel!

‘Gij weet overigens wel, dat ik van mijne jaarwedde niets missen kan,’ zegt mijnheer Lens. ‘Ik heb stand te houden in de wereld.’

Vrouw Lens weent nog altijd.

Naast haar op de tafel heeft mijnheer Lens zijne prachtige diamanten knopjes, zijn gouden breloques met cylinder, zijn flikkerenden ring neêrgelegd, en in zijn vestzak hebben een oogenblik de vijfentwintig gouden Napoleons geklingeld, die hij van mijnheer Drozer gewonnen heeft.

Willen die laatsten hem verraden?

Mijnheer Lens meent het, en hij tracht de aandacht der bedrukte moeder af te leiden.

‘Ik heb dezen morgen nog een stapel vijffrancs-stukken in de secretaire zien liggen,’ merkt hij op.

‘Boer Hannes is gekomen en 't was nu zes maanden geleden, dat deze niet betaald was,’ luidt het antwoord.

De kassier zwijgt; morrend wringt hij zich in de dekens, want hij is reeds in 't bed gestapt.

Boer Hannes! hebben die twee woorden dan eenige tooverkracht op den koelen, barschen, eigenbaatzuchtigen man? 't Schijnt wel zoo.

De echtgenooten Lens hebben niet twee, maar wel drie kinderen; tusschen de twee genoemden, Lieske en kleinen Doris, staat nog een jongske, nu zoo wat zeven jaren oud, een ongelukkig stumperke, dat sedert een jaar buiten, bij den boer, besteld is en daar in beugeltjes rondsukkelt. Arm kind!

Jaren heeft het getreurd, gekwijnd en sterven zou het, had de docter gezegd, als het niet in de vrije, frissche lucht leven kon. 't Viel de moeder zwaar zich van den lieveling, die het meest hare hulp behoefde, te ontdoen; maar 't moest zoo zijn.

Ook voor dat kind heeft de vader altijd een zwak gehad. Waarom? Dat laat zich niet voldoende begrijpen. Misschien omdat hij het knaapje reeds zooveel heeft zien lijden, en het vaderlijk gevoel toch nog niet gansch dood is in dat eigenbaatzuchtig hart. Misschien ook..... Doch genoeg, laat ons het liefst de laatste veronderstelling aannemen.

De herinnering aan dat kind heeft in alle geval den vader doen zwijgen, maar de moeder nog dieper bedroefd gemaakt.

Deze treedt andermaal de achterkamer binnen, en daar knielt ze voor het kruisbeeld en bidt voor het kind in de beugeltjes.

Nog twee dagen en 't is zondag. Op dien dag is de winkel altijd gesloten. Dat is een oud gebruik in het *gouden Schaap*. Dan, op dien vrijen dag, gaat vrouw Lens soms haren Herman zien. De spoorbaan loopt op eenige bolwerpen van de hoeve, waar dat kind besteed wordt.

Zondag wil zij er andermaal heen, en God zou het overige alweêr schikken. Och ja, zij heeft reeds zoovele moeilijkheden beleefd en altijd wist zij de zaak toch te redderen, zij niet, maar de goede God gaf immer uitkomst.

Ja, zij gaat zondag naar de Kempen en zal kleinen Doris met zich nemen, en in haar korfke een aantal snuisterijen en ook lekkers voor den lieven jongen steken.

Wat gaat de trein toch altijd langzaam, wat houdt hij lang stil, nu hier dan daar! Eindelijk zal zij aankomen, en als Doris niet snel genoeg loopt, zal zij het kind op den arm nemen en zoo den zandweg inslaan, die naar de hoeve van boer Hannes leidt.

Zie, daar ginds ligt reeds die hoeve onder de hooge beukenboomen, wier bedauwde kruinen in het zonlicht glinsteren, al staat de zon reeds tamelijk hoog aan den hemel. Wat is men daar frisch, gezond, krachtig en welgemoed!

Dat alles geeft de goede God, opdat haar kind genezen en als een krachtige steun voor haar, opgroeien zou.

Onder de beuken beweegt zich iets als eene kindergestalte. 't Beweegt zich maar langzaam, zeer langzaam; maar 't nadert toch met uitgestrekte armkens, met blijden gil: 't is haar Herman, 't lief jongske, 't arm jongske in de beugeltjes.

Ja, ja, zij zal zondag gaan, en des avonds aan haren man tijdingen over den lieveling brengen.

Dat denkbeeld, zij weet niet waarom, geeft haar moed en ze vreest nu slecht gedaan te hebben, met hem alweêr over den huiselijken toestand te spreken.

't Is wel wat waar: pas is hij in huis of datzelfde ongelukkige onderwerp wordt door haar aangeroord, dat ongelukkige onderwerp van geld. Zou zij inderdaad niet een weinig ongelijk hebben? Ware het niet beter geweest dit kapittel morgen, overmorgen, later aan te raken? Heeft zij geen schuld aan zijn slecht humeur? Och, 't is wel mogelijk; 'maar ik meende het toch zoo kwaad niet!' voegt zij er bij, om zich een weinig te verontschuldigen, en zij werpt een smeekenden blik op den Gekruiste.

Arme, brave, vergevingsgezinde ziel!

Langzaam keert zij naar de voorkamer terug; zij wil aan den vader harer kinderen gaan zeggen:

'Och, vergeef het mij; ik heb het zoo niet gemeend, neen! gewis niet. Ik zal de zaak wel trachten te schikken. God zal mij helpen.'

Ja, dat zal ze zeggen; maar voor het bed staande, zegt zij niets, want Lens slaapt en ronkt.

Wat schitteren die twee diamanten hemdsknopjes daar op de tafel! Zij schijnen wel twee oogen te zijn, maar oogen, die nijdig spottend flikkeren, alsof zij willen zeggen, die boosaardigen! 'ja, wij zouden al uwe schulden kunnen betalen, maar wij willen niet; wij moeten schitteren in de wereld, en zooals wij denken, zoo ook denkt mijnheer Lens.'

Och, de arme vrouw vraagt immers die opoffering niet! Het doet haar zelfs pijn, dat de flikkerende diamantjes haren Karel zoo eigenbaatzuchtig beschuldigen.

Bijna zonder het te willen, nadert zij de tafel, neemt de zware breloques in de hand, doet de prachtige cassolette door de vingers glijden en nu deze openspringt, ziet zij het kleine fotografisch portret van haar jongske, het kindje in de beugels.

Neen, gewis, haar man is geen eigenbaatzuchtige; hij heeft zijne kinderen niet vergeten, en die booze en wulpsche diamantjes liegen als zij zeggen, dat hij hen niet zou willen opofferen om zijne lievelingen bij te staan.

De arme vrouw drukt het portret aan de lippen, en alles, alles is vergeven en vergeten. Neen, gewis niet, haar Karel is zoo slecht, zoo hardvochtig, zoo plichtvergeten niet als zij wel eens, in een oogenblik van slechten luim, meende!

III. Eerlijk duurt het langst.

Het is zaterdag avond. Mijnheer Lens is van zijn kantoor terug gekeerd en maakt drukke voorbereidselen om op reis te gaan.

Waarheen?

Zijne vrouw bekomt ten dezen opzichte slechts zeer onvoldoende inlichtingen; slechts ter loops heeft zij de woorden 'voor zaken' - 'zaken der Bank' - 'Spa' - opgevangen.

Overigens men weet het, zij is niet gewoon zeer indringend te zijn, en toont zich in alles zeer gelaten.

Mijnheer Lens is heen gegaan; hij heeft Doris ter nauwernood omhelsd, zijne vrouw enkel 'tot maandag' toegeroepen en is met een reiszak aan de hand en een overjas op den arm, de deur uit gesneld.

Valt het der arme vrouw hard? Zij is aan dergelijke behandeling gewoon, zal men zeggen; doch ditmaal, en ze weet toch niet juist waarom, is haar hart benepen, alsof er eene diepe kloof tusschen hare kinderen en hunnen vader gegraven wordt.

Komt die benepen gemoedsstemming wellicht voort uit de vervlogen hoop, dat zij nu zondag haar kleinen Herman niet zal kunnen gaan zien?

Vrouw Lens zit in de woonkamer, met den slapenden Doris op den schoot.

De winkel is reeds gesloten; maar nog brandt er voor het Lieve Vrouwebeeldje, boven de deur der kamer geplaatst, een flauw lichtje - 't brandt altijd op zaterdag-avond - en werpt een fantastischen schijn over de roode, zwarte en witte rollen, pakken, blauwe doozen, stapels katoentjes in het winkeltje.

Zóó heeft ze die plaats reeds vele jaren verlicht gezien; doch vroeger was het toch geheel anders.

Toen zaten de planken en schabben vol tot boven aan de zoldering, en men hoorde, tot laat in den avond, het rammelen van geld, het ratelend afscheuren der katoentjes; men was moê van 't meten, op- en afrollen, heen en weêr dragen; moê van 't knippen en snijden.

En als het dan heel laat, en het *gouden Schaap* gesloten en in rust was, telde vader Trilglas, dáár aan de tafel, de ontvangst van den dag, zette vijffrancstukken bij vijffrancstukken, francs bij francs, centen bij centen op hoopjes, en na alles goed te hebben nagezien, verdween het geld dáár, in diezelfde kas.

Kwam nu den volgenden dag de winderige en pochende *commis-voyageur*, om nieuwe waren aan te bieden, dan kocht vader Trilglas met volle betrouwen, zeker zijnde eer aan zijne zaken te zullen doen.

Kwam later dan de oude, drooge gelddrager, voorzien van zijne groote portefeuille en zijn zak als een afgrond zoo diep - dat spook voor zoo velen! - kwam die met de wisseltjes, dan moest vader Trilglas niet heimelijk de achterdeur uit, naar den kelder of naar den zolder sluipen, zooals hij wist dat zoovele burens moesten doen, die grooter winkels hadden dan hij, en op wier kostbare spiegelruiten, in gouden letters, allerhande fransche kwakzalvers-opschriften te lezen stonden.

Nu is dat alles veranderd; maar hare schuld is het niet - neen, gewis niet.

Indien Lieske en het kind in de beugeltjes juist dezen avond maar thuis waren! Indien de moeder alle drie de lievelingen maar rond zich zag! Doch allen zijn rechts en links verspreid en zij zit daar alleen, met het kleinste kindje op den schoot, met de onbetaalde wissels in het dichtbij zijnde verschiet - alleen, gansch alleen in huis.

De nacht kruipt om; reeds vroeg gaat ze met kleinen Doris naar de kerk.

't Is omtrent negen ure des morgens, nu er een hevige ruk aan de winkelbel wordt gehoord.

Wat mag dat wezen?

Een tweede ruk volgt schier onmiddellijk op de eerste.

Vrouw Lens gaat de deur openen; mijnheer Henri Guller, de blonde krullekop, met open oog en gul uiterlijk, stormt binnen en sluit de deur achter zich, alsof de politie hem op de hielen gezeten had.

Mijnheer Guller is doodsbleek; de ontroering belet hem onmiddellijk te spreken, terwijl vrouw Lens den vreemdeling reeds tweemaal, en op koortsachtigen toon: 'wat is er?' heeft toegevoegd.

'Zijt gij jufvrouw Lens?' vraagt Guller.

'Zeker....'

'Is mijnheer Lens thuis?'

'Neen, dat is hij niet.'

‘Buiten de stad?’

‘Ja,’ aarzelt de moeder, beangstigd, te zeggen; want de onrust, die op Guller's gelaat te lezen is, doet haar beven.

‘Waar is hij?’

‘Ik.... ik weet het niet.’

‘Ik ben zijn vriend, zeg mij waar hij is?’

‘Maar, mijnheer, wat is er gebeurd?’

‘Zwijg.... een onderzoek op het kantoor.... Spoedig, zeg mij waar hij zich bevindt, opdat ik hem verwittige!’

‘Wat hebt gij hem toch te zeggen?’

‘Onverschillig.’

‘Ik ben zijne vrouw, mijnheer, en behoor dus de eerste en de beste ingelicht te zijn.’

‘Gij hebt gelijk. Welnu, gisteren avond en dezen nacht heeft er een onderzoek zijner boeken en der kas plaats gehad en....’

De arme vrouw staat als van den donder getroffen; zij vreest het vervolg der zinsneê te vernemen, en toch moet zij deze volledig kennen.

‘En?’ onderbreekt zij hijgend.

‘Er is een overgroot tekort bevonden.’

De moeder laat een hartverscheurenden gil hooren.

‘Hoe, mijnheer! men beschuldigt mijnen man, den vader mijner kinderen van diefstal? Dief zijn, hij, een dief!’

En vrouw Lens zakt met stuiptrekkende bewegingen op eenen stoel neêr.

‘Bedaar, jufvrouw Lens, bedaar!’ zegt Guller, die door een innig medelijden met de arme vrouw, bewogen wordt.

De crisis duurt eenige oogenblikken.

‘Zeg mij, mijnheer, is mijn man, is de vader mijner kinderen schuldig?’ vraagt de moeder, den jongen klerk vlak in de oogen sturende.

‘Er is niets, hoegenaamd niets bewezen, jufvrouw. Ik heb de verzekering dat, als mijnheer Lens zich aanbiedt, hij de geringste verdenking kan uitwisschen.’

‘O gewis, gewis!’

‘Maar het zou hoogst noodig zijn, dat hij verwittigd werd over 't geen hier voorvalt.’

‘Een brief?’

‘Neen, de post gaat te langzaam. Een telegram? En nog denk ik, dat het beter ware....’

‘Dat?’

‘Dat men hem in persoon verwittigen kon. Indien hij schuldig ware, zou het gewis beter zijn niet meer terug te keeren.’

‘Schuldig? Schuldig? zoudt gij denken, mijnheer, dat mijn man schuldig zijn kan?’

‘Och, ik sprak slechts bij veronderstelling. Bedaar toch, in Gods naam!’

Kleine Doris klampt zich aan de kleêren zijner moeder, of steekt de beide armpkens uit en snikt: ‘moê, moê, wat is er dan toch?’ Maar zij, de moeder, luistert niet naar het smeekende stemmeke van haar kind; zij staart in vertwijfeling den winkel in, en dáár meent ze, op dit oogenblik, haar eerlijken vader, den ouden Trilglas, wanhopig met het voorhoofd op den toonbank te zien leunen, jammerend om den hoon zijnen naam toegebracht.

Schuldig? Neen, dat kan niet zijn! En toch, hoe dikwijls heeft zij zich zelf gevraagd, waar Lens toch al het geld vond om buiten 's huis op een zoo breeden voet te leven; want de arme moeder is niet blind en weet wel in welke verkwistzieke wereld haar echtgenoot verkeert.

Indien de beschuldiging waarheid ware!

Daar schiet een heldere lichtstraal door haren geest.

‘Ik zal zelf gaan,’ zegt ze vastberaden.

‘Zie, dat is opperbest. Maar spoedig. Zeg hem, ja, gij weet wat ik zoo even gezegd heb.’

‘Maar mijn Doris?’

‘Spoed u, ga heen; ik zal wel eenige uren op kleinen Doris passen.’

‘Zorg dan, als ik u bidden mag.....’

‘Geene aanbeveling meer. Ga, in Gods naam!’

De jufvrouw zet den hoed op, hangt een rood geruiten shal om, kust haar kind, ijlt naar de deur, keert nogmaals terug om haar jongske te omhelzen, belooft den lieven kleinen speelgoed en lekkernij, en zoo min zij er aan denkt, dat de reis van tamelijk langen adem worden zal en zij dien avond niet meer terugkeeren kan, zoo min denkt er mijnheer Guller aan, dat hij daar een zeer moeilijken en schier onmogelijk te dragen last op zich genomen heeft.

Eerst nu de kleine met wijd opgezette keel een alarmlied begint aan te heffen, en Guller, die toch nooit kindermeid is geweest, er niet in gelukt het schreeuwende kind te sussen, schiet het hem te binnen, dat hij zich met eene gekke geschiedenis heeft ingelaten.

Hoe Guller ook vleit, streelt en paait, het baat niet, en nu hij, dwaas genoeg, met hooghartig gebieden den meester wil spelen, gilt de kleine nog meer. Hoe luider hij spreekt, hoe grover hij zijne stem maakt, hoe zwarter hij de wenkbrauwen fronst, des te luider schreeuwt het kind.

‘t Is gek,’ zegt Guller tot zich zelf: ‘de bureu zullen nog komen en beweren dat ik dien kleinen duivel den hals wil afsnijden. Indien ik de moeder achterna liep?’

Mijnheer Guller is reeds aan de deur, rukt ze open, ziet de straat in; maar nu huilt kleine Doris zóó hard, dat Guller beschaamd is voor de bureu en voorbijgangers, en hij haast zich andermaal binnen te gaan en de deur te sluiten. Ook van de moeder is geen spoor meer te zien.

Guller zet zich op eenen stoel; vlak tegenover hem staat de kleine

jongen in den hoek der kamer, met opengespalkten mond en tranen zoo groot als regendroppels aan de wimpers, te huilen.

‘Nu, wees maar zoet,’ fleemt Guller, ‘moê zal welhaast terugkomen.’

‘Moê, moê,’ schreeuwt de kleine.

‘Zij zal u veel lekker en speelgoed meêbrengen.

‘Moê, moê!’ huilt Doris voort.

‘Domkop, die ik ben!’ roept Guller uit, springt op en slaat zich voor het hoofd.

‘Wat had ik mij ook in die dwaze geschiedenis te steken! Maar ingescheept ben ik en varen moet ik ook!’

Dat is ten minste verstandig geredeneerd.

‘Zie, als ge zwijgt, krijgt ge mijn schoon horlogie!’ zegt Guller en houdt het gouden horlogie, aan de gouden ketting, in de hoogte.

Dat flikkerend speelgoed doet Doris bedaren; hij steekt de twee handjes uit om het horlogie te grijpen.

‘Nu, kom dan hier.’

Het kind schudt neen en het alarmlied begint op nieuw.

‘Stijfkop!’ mort Guller en het horlogie nogmaals latende flikkeren, nadert hij den kleine.

Doris bedaart; hij houdt het gouden voorwerp in de beide handjes, lacht door de tranen heen, heft nu de oogen op naar den vreemden heer, slaat ze dan weêr beneden op het uurwerk, en knikt als mijnheer Guller vraagt, of hij nu zoet zijn zal.

‘Nooit meer doen!’ zegt de arme kleine met een bedrukt stemmeke, en ligt de blauwe, onschuldige, lieve oogen zoo vriendschappelijk op, dat mijnheer Guller er door getroffen wordt en hij het kind op het voorhoofd kust.

De vrede is geteekend.

Terwijl het kind het horlogie in de handjes draait, en herhaalde malen poogt de ketting, welke het aan 't knopsgat vasthoudt, los te maken, zit mijnheer Henri denkend rond te zien.

Wat is dat hier naar, akelig zelfs! Die halve schemering in die kleine kamer, ten gevolge der aan de straat gesloten vensterluiken, doet hem aan een lijkhuis, aan een graf denken. En 't is hier dat die arme vrouw hare dagen slijt, terwijl haar man in salons, onder veranda's, aan de helder verlichte disch- of speeltafel plaats neemt; terwijl mijnheer zich verlustigt in den kring van vroolijke vrouwen en heeren!

Dat treft mijnheer Guller.

Nu hij eenen oogslag aan de wanden der kamer wijdt, merkt hij daar voorwerpen op, welke hij ook in het huis zijner moeder gezien en immer vereerd heeft, al scheen hij, een paar dagen geleden, tijdens zijne nachtwandeling met mijnheer Lens, met deze even als de kassier den spot te drijven.

Daar hangt een kruisbeeld; ginds, aan weêrszijden van den spiegel, ziet men de portretjes van grootvader Trilglas en het jongste kind; op de schouwlijst ligt een wit kralen paternoster in een kerkboek; een

brief van de oudste dochter, welke, wonder genoeg! juist in hetzelfde stadje ter kostschool is waar de vader van mijnheer Guller woont.

Nevens de schouw, op den grond, ligt een gebroken houten paard, een pop zonder kop, een schaap met nog drie pooten, kortom, altemaal voorwerpen welke hem zeggen: ‘die arme vrouw leeft hier, in de eenzaamheid, voor God, voor de nagedachtenis haars vaders, voor hare kinderen, zwoegend en slavend, terwijl de echtgenoot verloochenend, losbandig en verkwistend in eene wereld omdooft, welke de zijne niet is of mocht zijn.

Maar de kleine is het spelen met het horlogie moede; hij dreigt Guller weêr met een alarmlied.

De jongeling lokt het jonkske op zijne knieën en doet het rijden, terwijl hij de trom of de trompet nabootst, ofwel eene marsch fluit. O, die ongenadige kinderen! Mijnheer Guller hijgt naar zijnen adem, zijne beenen zijn pijnlijk door de vermoenis aangedaan; maar toch roept de kleine gedurig ‘nog, nog!’ en als de klerk Doris van de knieën op den grond wil zetten, dreigt hij het zes-en-dertigste couplet van zijn oorverscheurend alarmlied aan te heften.

Dat laatste doet Guller's zenuwen pijnlijk aan.

Mijnheer Guller begint om de tafel te loopen.

Neen, dit wil de kleine niet, neen! dansen moet hij.

En vooruit! daar begint mijnheer Guller al zingende passen te maken, te flikkeren, te springen en te draaien, dat het zweet hem van het voorhoofd lekt.

De kleine lacht en springt meê, en roept gedurig ‘nog, nog!’

Maar Guller zakt buiten adem op eenen stoel neêr, en het manneke zet andermaal de keel open en huilt ‘moê, moê!’

Wat dwingeland! Wat barbaar van een kind!

Mijnheer Guller vleit, streelt, wordt kwaad, dreigt, zet zijne donkerste oogen op, en naarmate hij zich zelf opwindt, schreeuwt ook de kleine harder en onvermoeder.

Geen wonder als de bureu onmiddellijk zullen toesnellen, en hem vragen of er brand is?

De hemel beware hem voor kinderen! Indien hij zoo'n bengel is geweest als die kleine, verwondert het hem dat zijn vader hem niet vijftig maal daags de ooren van het hoofd trok. Wat hemelsch geduld moet die man gehad hebben! Wat een peilloos ding moet de vaderliefde zijn! Mijnheer Guller begint er iets van te beseffen.

‘Wil kleine Doris nog paardjerijden?’ - ‘Neen, niet meer rijden.’

‘Wil mijnheer Guller nog dansen?’ - ‘Neen, dansen niet.’

‘Nu, voor den drommel! Wat dan?’ - Moet de pop in slaap doen,’

‘Wat! een jongen die met een pop speelt?’

In 's hemelsch naam! Mijnheer Guller neemt de pop zonder kop, en begint te sussen en te zingen. Neen, dat ook niet, en kleine Doris grijpt de pop en werpt ze schreeuwend in den hoek der kamer, waar ze andermaal een been breekt.

‘Loopt naar de maan!’ roept Guller en slaat zich in vertwijfeling voor het hoofd, omdat hij zich zoo dom, zoo moedwillig in dien gekken toestand heeft gebracht.

Wat eischt de kleine daar? Heeft hij het wel verstaan? Wat? Mijnheer Guller moet in den hoek der kamer op zijn hoofd gaan staan!

Maar dat kind is eene kleine plaagduivel!

Komaan, laat ik het maar beproeven. 't Gaat niet. Toch wel, het moet. Nog eens gewaagd. Daar staat mijnheer Guller met de twee beenen te molenwieken; maar die positie is niet lang uit te houden. O, vaderliefde, wat moet ge groot, oneindig groot zijn!

Doris heeft honger. Honger? Drommels, aan die moeilijkheid, welke zich onvermijdelijk moest voordoen, heeft mijnheer Guller niet gedacht. En de moeder, welke niet terugkomt! Dansen, paardrijden, springen, des noodig op zijn hoofd wandelen, kon Guller wel; maar kok is hij nooit geweest.

Ha! daar in de kas is misschien boter en brood. Gevonden. Nu is de boterham te dik, dan te klein, dan te lang, dan te kort; dan is er te veel, dan te weinig boter op, en de boterham vliegt waar de pop met gebroken kop ligt. Er moet siroop en suiker op; maar drommels! Guller kan toch geen siroop uit de pomp putten!

Eindelijk wordt de boterham opgenomen; het stof heeft hem nu behoorlijk gesuikerd en de kleine jongen, op de knieën van mijnheer Guller geklouterd, marmert met zijne vette vingers zijn fijn linnen hemd en den zomerjas.

Nu steekt hij hem het brood in den mond, om hem te doen happen; dan huilt hij omdat mijnheer Guller een te groot stuk uit den boterham bijt, want de arme jongen wordt zelf half razend van den honger, of wel, omdat hij de lippen hardnekkig gesloten houdt en niet happen wil.

De boter en de broodkruimels zitten hem in den opkomenden baard, in het hoofdhaar, in den neus.

Mijnheer Guller wenscht alle kinderen, en bijzonder Doris, naar de maan en vergelijkt het zoete en ongestoorde jonkmansleven, met de vaderlijke zorgen en plagerijen. En zoo iets noemt men ‘een zoo lieven jongen!’

Neen, dezen dag zal hij nooit vergeten; want alle wederwaardigheden mogen wij hier niet beschrijven.....

Eindelijk valt het kind in slaap, en de klerk is zoo gelukkig tijdelijk van den last ontslagen te zijn, dat hij er niet aan durft denken, den schreeuwer in den grooten leuningstoel neêr te leggen.

Een uur van doodsche rust gaat voorbij.

Mijnheer Guller beult zich het hoofd af, om het middel te vinden het huis te kunnen verlaten, en zich van den verpletterenden vaderlast te ontdoen.

Eindelijk wordt de kleine andermaal wakker; hij wrijft zich met de twee dikke, malsche handjes in de oogen en is blijkbaar slecht geluimd.

Bij het eerste woord dat mijnheer Guller spreekt, laat het manneke grijnend ‘nee... e...e...e’ hooren en zet de keel wagewijd open.

Guller is wanhopig, en, ten einde geduld, zet hij den kleine op den grond en dreigt, in eene theatrale houding, hem aan zijn lot over te laten. Er wordt op dit oogenblik gebeld.

Gered, gered! denkt mijnheer Guller. Laat zijn wat het wil: laat er tien politieagenten, met den procureur des konings aan het hoofd, de deur binnenstormen; laat ze hem grijpen, binden en onmiddellijk recht over hem doen in den deurstijl - 't is hem wel! Liever dàt, dan nog langer door dien kleinen beul gemarteld te worden.

Mijnheer Guller snelt naar de deur en opent ze.

Daar stormt eene vrouw, eene hem onbekende vrouw, binnen.

‘Waar is mijne nicht, mijne nicht Lens?’ gilt zij met gesmoorde stem en ziet Guller half verwilderd in de oogen.

‘Zijt gij de nicht van jufvrouw Lens?’ vraagt de jongman.

‘Waar is zij, waar is zij?’

‘Ik zal haar gaan roepen!’ zegt Guller, grijpt zijn hoed, vliegt de deur uit en ijlt de straat op, alsof hem een spook op de hielen gezeten had.

Wel is waar hoort hij in de verte achter zich nog roepen: ‘dief, dief!’ maar hoe gevoelig ook op het punt van eer, wendt mijnheer Guller het hoofd niet om.

Liever aangehouden en tijdelijk geschandvlekt worden, denkt hij, dan wel naar die galei terugkeeren.

Mijnheer Guller bereikt ongedeerd den hoek der straat.

Nu hij weêr eenigermate tot zichzelf komt, denkt hij andermaal aan den toestand der arme vrouw en de kinderen van den kassier.

Rust heeft hij niet; hij gaat naar huis, dan naar het kantoor, waar eenige vertrouwde bedienden, met den schrik op het aangezicht, rondloopen; waar bestuurleden der Bank met bekommerde wezenstrekken gaan en komen zonder iets te doen; waar deze fluisteren, gene de schouders optrekken, anderen de beschuldigende cijfers lorgneeren, nog anderen, woedend, een verdubbeld getal politieagenten eischen.

‘Erg!’ zegt men hier, terwijl de onderlip zwaarmoedig afhangt.

‘Verschrikkelijk!’ zegt men ginder.

‘De duizenden stapelen zich op, als de vlokken sneeuw in den winter!’ zegt een ander.

‘Dom wie het niet zag!’ beschuldigt men hier. ‘Die kerel’ - gisteren zou men nog met allen eerbied en ontzag ‘mijnheer’ gezegd hebben - ‘die kerel maakte al te grove verteringen.’

‘Dat ging naar partijen, dat was lid hier en lid daar; dat smulde en teerde tot laat in den nacht; dat hield van...’ en de spreker noemde die fraaiigheid wat zachter.

‘Ja, zoo iets hoort er bij. Dat gaat bij zulke klanten hand aan hand.’

‘Dat had een deftig burger kunnen zijn, en dat trapt zoo baldadig alle eer en fatsoen onder de voeten!’

‘Daarbij Lens was een speler.... Kom, dat weet iedereen! Geen nacht of hij speelde grof in de societeit.... of elders.’

‘Ja, 't was een gemeene kerel. Jammer! hij heeft eene zoo recht brave vrouw, en daarbij nog een diep ongelukkig kind.’

‘Hoe, was Lens getrouwd?’

‘Wel zeker, wist ge dat nog niet? Lens trouwde met de dochter van den ouden Trilglas, uit het *gouden Schaap*, een die er warm in zat; maar Lens wist het schaap wel te scheren.’

‘Nu 't zal een geweldige slag zijn, als het in 't publiek geweten wordt. Wat zal mevrouw Drozer-van Filtz den neus optrekken, als zij weet dat haar cavalier zoo'n sprong heeft gemaakt!’

‘Och, die Drozer's beteekenen ook al niet veel. Blufmakers anders niet.’

‘Met dit al zal zij het genoeg hebben als getuige te verschijnen voor de rechtbank....’

‘Aie! aie! aie!’

‘En dan wat rol speelde Lens in de kiezingen!’

‘Susst, dat juist heeft zekere hooge personen zoo blind gemaakt als mollen.’

‘Waar is hij heen?’

‘Dat weet de hemel! Men gaat het *gouden Schaap* doorsnuffelen.’

‘Och, de knaap zit reeds, met de zakken goed gevuld, te Londen, in het *refugium peccatorum*.’

‘En dat duurt nu reeds zooveel jaren, en geen enkel dier groote heeren heeft er iets van gezien!’

‘Ja, maar Lens was slim.’

‘En wat hem hielp, de groote heeren zijn blind en dikwijls....’

‘En dikwijls dom.’

‘Hoeveel belooft het te kort?’

‘Hier zegt men 80, ginds 100, daar 150,000 francs.’

‘Stil.... daar zijn de heeren van het gerecht!’

En drie of vier statige, deftige, zwarte en gebrilde heeren treden de Bank binnen, en de zware deur met ijzeren grendels, kettingen en sloten valt achter hen toe. Och, nu behoef men de deur zoo secuur niet meer sluiten!

Mijnheer Guller heeft alles gehoord, alles gezien, maar geen woord gezegd. Al wat men uitschreeuwt of fluistert, is waar en niemand weet het beter dan de arme jongen, dien mijnheer Lens als zijn kweekeling beschouwde, getuige de nacht, in ons eerste hoofdstuk beschreven.

Toen heeft Guller soms gesidderd over de oneerlijke, cynieke en eigenbaatzuchtige taal van den kassier; toen heeft deze zich, min of meer opgewekt door den champagne, voorgedaan zooals hij wezenlijk was; toen legde die man inderdaad onbewimpeld zijne denk-, zijne

handelwijze bloot, en ziedaar nu, beste Guller, dat alles in toepassing gebracht! Eerlijk duurt het langst! Dat hoort mijnheer Guller in zijn gemoed weêrklinken, tot zelfs 's nachts.

't Is of hij den ganschen nacht in den grooten toren staat, en boven hem het zware, eentonige, maar duidelijk afgeteekende tikken van het groote uurwerk hoort, en dat onverbiddelijk altijd hetzelfde zegt; dat nooit sneller of langzamer gaat, dat geen zijsprongen duldt; dat men stil houden kan, ja, maar door de hand van een kind bewogen, weêr onverbiddelijk tikt op elke syllabe: eer - lijk - duurt - het - langst.

IV. De duivel te Spa.

Spa, dat woordje speelt in het schoone seizoen, eene groote rol in een overgroot, al te groot getal familiën: het is de nachtmerrie der mannen, de onverpoosde verzuchting der vrouwen.

Wie in het schoone jaargetij Spa niet heeft bezocht, is buiten de mode, zooals een jas of hoed van het vorige jaar, die niet meer meêtellen in eene fatsoenlijke garde-robe.

En die zucht van velen is begrijpelijk.

Het ligt recht dichterlijk, dat wereldberoemde Spa, in het diep der vallei; de hellingen der hooge heuvels zijn als met een tapijt van groen loof behangen, tusschen welk hier en daar rotsblokken, als onmeetlijke reuzenkoppen, uitsteken; beneden groepeeren zich de huizen en gebouwen; schitteren, in wonderlijke mengeling en in de morgenzon, witte muren, blauwe daken, bloemtuinen, gedenkteekens, bedauwde boomtoppen, een overgroot palet met alle kleuren, met zilver en goud bezet, en daar beneden in het groene dal neêrgelegd.

Voor eeuwen, wel vier of vijf, moet deze vallei inderdaad eene kalme, rustige, schier godsdienstige plaats zijn geweest.

Ik spreek van die tijden, toen op de helling der heuvels nog slechts hier en daar eene hut lag, wier aanwezigheid verraden werd door den fijnen, blauwen rook, die uit den schoorsteen opkronkelde; toen, ginds in de groote weide, die de Pouhon-fontein omringt, het smidsvuur van Colin van Breda bijgenaamd le Loup (de wolf) ons tegenglom, en wij duidelijk den hamer op zijn aambeeld hoorden klinken (1327).

Het Pouhon-water had hem de gezondheid gegeven, en hij maakte nu ook van de vallei zijn nieuw vaderland; hij kon in waarheid zijne tenten in geen schooner aardsch paradijs opslaan.

Vrede onder de prachtige olmen en eiken; vrede op de hoogten, waar de koele berglucht waait; vrede in die frissche weide, waar het gezegende bronwater opborrelt!

Daar heerschten geen oorlog, geen bloedig dobbelspel om kroon en staf, geene booze driften, geen haat, geen valsche eer-, geen lage hebzucht; er steeg uit die rijk bebloemde vlakte, een walm van liefde en geluk op; kortom, het hart van den mensch moest daar zuiver zijn als de kristallijnen Weay-beek, als de geur der bloemen en het lied der vogelen.

Zoo herderlijk rijst de vallei weêr voor mijn oog op.

Op het oogenblik, waarin ik mij verplaats, moet de gloed der ondergaande zon de heuvel- en hooge boomtoppen bestraald en lange slagschaduwen door de vallei geworpen hebben, terwijl aan den tegenovergestelden kant, aan den licht blauwen hemel, het zilver der maan opdaagde.

Ik wil nog, op dat oogenblik, het Angelus doen tinken en den smid Colin Leloup, eene poos den hamer doen neêrleggen, op den dorpel zijner smids verschijnen, de handen vouwen en bidden.

Maar op dien avond moet Satan, ginds op de hoogte, neêrgestreken zijn; zijne lange en spitse vleêrmuisvleugels allengs inplooiend, de kin in de beenderige vingers en de elleboog op de knie latende rusten, moet hij zijn oog over die vallei hebben laten gaan, welke hem aan de heilige onschuld van het paradijs deed denken.

‘Die rust moet verstoord worden,’ heeft hij zonder twijfel gezegd, en altijd met de kin in de palm der hand leunend, bouwde hij zijn plan en tooverde, in zijne booze verbeelding, in het midden der reine natuur, eene wezenlijke hel.

Dat plan gaf hij huichelend den mensch in.

Spa was weldra niet alleen meer de plaats der bijeenkomst van de zieken, die aan de bronnen de verloren gezondheid kwamen terugvragen, maar het werd dat der gezonden, die zich niet meer verlustigden in de prachtige natuur, in het lommerrijke bosch, in de bloemrijke vlakte, in de frissche berglucht.

Zij eischten uitspanningen van allen aard, en terwijl de zieken zich te Spa gezond maakten, maakten de gezonden zich daar ziek, ziek aan het hart, ziek in het hoofd, ziek in de beurs.

De mensch bedierf de natuur.

Daar lag welhaast eene kleine stad met kunstmatige schoonheden, met dans-, speel- en theaterzaal, met al de wulpsche genoegens welke de ledigheid, de vadsigheid en de rijkdom kunnen uitdenken.

Daar wandelden, reden, renden, dansten, speelden, feestten de grooten der aarden, vorsten en vorstinnen, goeden en boozen:

Peter de Groote, Joseph II, Gustaaf III, Alexander van Farnese, Albert en Isabella, Christina van Zweden, en later gansch een rei dergelijken.

Daar vertoonde zich eene mengeling van geleerden en filosofhen, kunstenaars en dichters, spotters, loochenaars en droomers: Volney, Raynal, Alfieri, Justus-Lipsius en honderden anderen.

Oude *précieuses*, geblankette hertoginnen, coquette markiezinnen, galante ridders, echte en valsche, knorrende mylords, statige Russen, lichtzinnige Franschen, stijve Hollanders, en met deze en onder deze: avonturiers, kwakzalvers, parodisten der hooge wereld, schurken, dieven, ontsnapten aan de galeien, verdachte vrouwen en wat dies meer.

De goeden waren er noodig, om het kwaad te verbloemen en des te aanlokkelijker te maken.

Ja gewis, als Satan nogmaals des avonds, op de hoogten kwam rusten, moest hij tevreden zijn over de herschepping.

Overigens, ik ben er zeker van, hij is nog altijd daar, onder verschillende vormen; hij neemt nog immer zelf de *honneurs* dezer residentie waar.

Op de wandeling is hij niet zelden de indringende en vleiende *causeur*; in de speelzaal is hij de *croupier*; aan de *roulette* en het *trente-et-quarante*¹⁾; 't is hij die den dobbelsteen in het draaibord knipt en de kaarten omslaat, zooals hij voor jaren de *biribi*, de *creps* en *pharaon*²⁾ voorzat.

In de danszaal was hij en is hij nog de aanleider van den wals of de polka; in de schouwburgzaal de regisseur; in het concert is het hij, die den maatstok in den hand neemt; in de *panier*³⁾ houdt hij meestal de teugels van den *escalin*⁴⁾; in de braspartijen der jongeren, is hij de schenker en geeft den toon der onbeschaamdheid.

Satan deed dat rijke volkske van voorheen lustig teren, smeren, dansen, tuischen, twisten, duelleeren om de eer eener hertogin de *contrebande*; hij hield er zoodanig huis, dat de zieken een vreedzamer oord opzochten, en men wel degelijk gezond moest zijn om te Spa te gaan verblijven.

De fonteinen van Pouhon, Geronstère, Tonnelet en Sauvenière bestonden nog slechts voor memorie, en werden als eerbiedwaardige oudheden in eere gehouden.

De *bobelins*⁵⁾ van voor een eeuw, dronken reeds punch, claret

1) De spelen van den tegenwoordigen tijd.

2) De spelen van vroeger.

3) De rijtuigen, mandenwagentje.

4) Naam, dien men vroeger aan de kleine paarden gaf.

5) De badgasten werden voorheen zoo genoemd.

en champagne *mousseux*; de *bobelins* van tegenwoordig, wat grover van smaak en ook wat spaarzamer geworden, drinken jenever, bittertjes, faro en cognac.

Er is een nieuwe helper opgedaagd: Satan heeft zich den spoorweg te nutte gemaakt.

Hij heeft den toevloed der personen grooter, doch de hoedanigheid, in den zin van maatschappelijken stand, minder gemaakt.

De vorsten zijn eigenlijk verdwenen; de burgerij heeft grootendeels, gelijk overal, de plaats der grooten ingenomen, en Satan, gepatenteerd door het gouvernement, bestuurt met iever zijne hel, en lacht en schaterert het uit, omdat er zich nog altijd zoo velen in zijn fluweelen strop laten vangen.

In 1872, zoo denkt men, zal zijn vinger, die honderd en negen jaren lang den dobbelsteen knipte of de kaarten omsloeg, verstijven¹⁾, maar de schurk zal wel andere aantrekkelijke vermaken uitvinden, om zijn domein te handhaven, echter geene zooals de *roulette*.

Spa zal, na dat tijdstip, niettemin veel in eerlijkheid en zedelijkheid winnen.

Nu hoort men er nog het gerinkel van 't goud, het eentonige *faites le jeu, messieurs - rien ne va plus*, en rrrrrr loopt de dobbelsteen in het rond, opgevolgd door het wegrakelen van het ingezette geld, het bliksemsnel toetellen van het gewonnene, of het opstapelen, door den *croupier*, van de goud- en zilverstukken: zondags, het zweet en bloed van weduwe en wees, het werkloon van den werkman.

En Satan lacht schaterend met de lastertaal des spelers, met het gewezen des ongelukkigen, als deze, door een pistoolschot, zijne hersens langs het groen van het kreupelhout doet spatten; als de geruïneerde vloekend Spa ontvlucht, en ellende en kommer in zijnen huiskring terugbrengt; als hij honderden lage driften, door spel en drank en vadsigheid ontstaan, in de harten heeft opgewekt; hij lacht om al de spottende ontgoocheling, die, na een min of meer korten droom van geluk, de meeste spelers overvalt.

Spa is en blijft eene plaats, waar men vadsigheid en weelde ademt; waar de pracht en de verachting voor het geld u tot verkwisting aandrijft; waar het avontuurlijke u toelacht en de driften worden opgewekt; waar het denkbeeld aan hooger leven vreemd schijnt te zijn.

De romantische vindt er de bergen, aan den horizon wegblauwende, de lommerrijke dreven, de verrassende wandelingen, de ruischende watervallen, fonteinen, tochten door een heerlijk landschap. De hebzuchtige, het opgestapeld goud. De eierzuchtige, gemakkelijke

1) De spelen te Spa zijn, sedert de eerste uitgaaf dezer novelle, inderdaad afgeschaft

kennismaking. De materialist al wat de verfijning uitdenkt. De coquetterie een ruimen voorraad van genoegens.

Kortom, een mensch van aanzien moet dus naar Spa, of, zooals ik zeide, hij wordt buiten de mode gerekend.

En zoo denkt er mevrouw Drozer-van Filtz over, nu zij, na reeds tweemaal van toilet veranderd, na het badgesticht en de *Promenade de sept heures* bezocht te hebben, in gezelschap van mijnheer Lens, per rijtuig den rit der *Sept fontaines* doet.

Mijnheer Drozer volgt nog altijd in de speelzaal de kansen van winst en verlies.

Mijnheer Lens ment het paard, dat eigenlijk geen leidsman noodig heeft, aangezien het den weg reeds zoo dikwijls aflegde, dat het dezen wel blindelings vinden zou.

De beste koetsier is hier degene, die in 't geheel niet koetsiert.

De tuinen, bouw- en weiland met de spitse populieren en lommerrijke olmen, verdwijnen; de heide met haar kreupelhout en witbastige berken verschijnt, om weêr plaats te maken voor dichter bosschaadjes.

Nog langzaam gaat de opklimming, maar snel daalt, bij den terugkeer, het lichte rijtuig langs den kronkelenden bergweg naar de vallei terug, nadat het paar onder de schaduwrijke eiken en olmen bij de Geronstère en de Sauvenière gewandeld en gerust heeft. Morgen zullen zij daar onder het weelderig geboomte ontbijten.

Prachtig, recht landelijk!

Heerlijk landschap: een diepe horizon boven de wegblauwende hoogten; rijk gekleurde vakken bouwland op de hellingen; groene boomtoppen beneden uwen voet, die zich als in eene golvende beweging schijnen uit te spreiden; fantastische spelingen van schaduwen en lichtstralen rechts en links; kleurenmengeling van eiken-, dennen-, acacia- en berkengroen overal.

Mevrouw Drozer heeft schier geen oogen voor dit alles; voor haar is de tocht niets anders dan het plezier van in een *panier* te rijden; mijnheer Lens denkt aan het lekker diner, dat mijnheer Drozer onder de veranda van het hôtél zal doen opdienen.

De dame - eene ruim dertigjarige coquette, mager als een graat, vinnig in gebaren, nu eens gemaakt in manieren, dan eens verschrikkelijk familiair; dwaas in kleeding en fransch sprekende met eenen tongval die sterk aan haren vlaamschen oorsprong doet denken - de dame zou echter hier of daar wel eene bloemrijke bespiegeling willen maken, doch mijnheer is uitgepraat.

Denkt hij wellicht aan den toestand, in welchen zijne zaken te Antwerpen verkeeren? Toch niet; hij vermoedt niets van dat alles; zijn geweten is diep, ongelooflijk diep in slaap en, zooals ik u zeide, hij denkt enkel aan eene goede schotel, eene lekkere flesch en daarna ook aan de speelzaal.

De *panier* rolt vlug den slingerenden bergweg af, snelt andere

rijtuigen voorbij, of wordt voorbij gereden en ratelt eindelijk bestoven Spa binnen.

Eenige uren later vinden wij mijnheer Lens in de speelzaal, met dat koele oog, met dat effen en strak gelaat van den man, die gewoon is in honderdduizenden te rammelen; als iemand die eigen is met de kansen van het spel.

De winst schijnt hem zoo min te ontroeren als het verlies; hij werpt de goudstukken als onverschillig op de cijfers; hij ziet ze, even onverschillig wegrakelen; hij trekt onverschillig het gewonnen geld tot zich.

Mijnheer Lens is, wat men zegt, een prachtig speler. Welk verschil met zoovele anderen, die om de tafel gezeten, koortsachtig, bleek, sidderend, met brandend oog, bevende lippen en trillende vingers het spel volgen!

Geruimen tijd lacht de kans hem toe; nu keert zij hem den rug; de stapels goudstukken smelten weg - smelten weg als sneeuw voor de zon.

Daar werpt hij zijn laatsten Napoleon op het groene tapijt.... rrrrr! doet de spottende dobbelsteen.... de *croupier* rakelt het goudstuk binnen, en uiterlijk koel staat mijnheer Lens op en verwijdert zich uit de groep spelers.

Satan heeft er weêr een arm gemaakt.

Inderdaad, mijnheer Lens heeft niets meer dan eenige kleine zilverstukjes en eenige nickels: hij heeft vijf duizend francs verspeeld.

Waarom wil de fortuin hem ook niet toelachen?

Zijn oog zoekt mevrouw Drozer; zij zit aan de tafel van *trente-et-quarante* en speelt met een koortsachtig ongeduld.

Gewis, dat is dezelfde vrouw niet van zoo even; haar gelaat schijnt nu nog magerder en spitsier, haar oog brandt en er ligt eene lijkkleur over haar wezen verspreid.

Mijnheer Lens buigt zich over haren stoel en fluistert haar iets in het oor. Mevrouw aarzelt, maar eenige goudstukken van haren stapel nemende, steekt zij hem deze min of meer bedekt toe.

De kassier staat een oogenblik bewegingloos het spel na te zien; nu strekt hij den arm uit en waagt andermaal een goudstuk; hij wint, zet nogmaals, en wonderlijk! de kans schijnt hem andermaal toe te lachen. Neen, 't is enkel bedrog. Na eenige oogenblikken hoort hij alweêr zijn doodvonnis *rouge gagne*.

Voor de tweede maal verlaat hij de speeltafel en keert tot de *roulette* terug, die nog altijd haar vervloekt rrrrr laat hooren.

Mijnheer Drozer staat met strak oog op het helsche werktuig te staren; ook aan hem vraagt mijnheer Lens eenige goudstukken ter leen; hij wil, hij zal nogmaals de kans wagen.

Zal de fortuin hem dan geen oogenblik gunstig zijn?

Twee of drie malen had de *roulette* haar rrrrr doen hooren, toen hij zich eensklaps bij den arm voelt grijpen en zich omwendend,

bemerkt hij mevrouw Drozer, die hem bleek en met ontzet gelaat aanstaart, en op ontroerden toon en met eene deels gesmoorde stem, toevoegt:

‘Ik heb alles verloren, geef mij mijne twee honderd francs weêr. Stil, dat mijn man niets bemerkte.’

‘Ik heb *niets* meer,’ antwoordt de kassier koel.

‘Ongelukkige!’

Mijnheer Lens liegt; hij klemt nog vier of vijf goudstukken in de hand.

Mijnheer Drozer nadert snel en de ontroering zijner vrouw bemerkende, vraagt hij bedremmeld:

‘Wat is er?’

‘Niets,’ luidt het antwoord.

‘Maar gij zijt bleek, ontsteld, onthutst....’

‘Ik bevind mij niet wel; ik verlang naar lucht!’

En zich andermaal tot Lens wendende, bijt zij hem als eene half zinneloze toe:

‘Geef mij mijn geld weêr, opdat ik nogmaals de kans wage!’

‘Ik heb u gezegd dat ik alles verspeeld heb,’ is nogmaals het koele antwoord.

‘Kom, ik zal u een oogenblik buiten leiden.’

Mevrouw grijpt koortsachtig den arm van mijnheer Lens, en terwijl zij de trap afdaald klinkt haar het eeuwig spottend rrrrrr achterna.

De regen plast neêr.

Mijnheer Lens en mevrouw Drozer verlaten de *redoute*; zij denken noch aan regenscherms, noch aan rijtuig; mevrouw wil naar het hôtél terug; mijnheer Lens zal later de kans nogmaals gaan wagen.

O, kon hij zijne ziel eens op het draaibord wagen!

Och, die is reeds zoo zwaar gehypothekeerd, dat zij Satan in rechte moet behooren.

Eene vrouwelijke gestalte, met een rood geruiten shal om, stapt de twee personen snel na; die vrouw is doornat, haar zwarte hoed is als doorweekt en de rand van haar kleed is hoog bekladderd en bemorst; zij moet reeds lang in den regen geloopt hebben.

Niemand geeft acht op haar; zij stapt door eene woelige menigte heen en altijd de twee personen na.

Soms volgt zij hen zoo dicht op de hielen, dat zij de dame hoort zeggen: ‘God, mijn God! wat heb ik gedaan!’ op welke woorden mijnheer Lens eenig gemompel laat hooren, dat juist niet heel troostend schijnt.

Beiden stappen den helder verlichten gang van een hôtél in.

De vrouw, die hen op den voet volgt, treedt insgelijks binnen, aarzelt een oogenblik, snelt de met tapijten belegde trappen op, toeft nogmaals nu zij ziet dat mevrouw rechts, mijnheer links in hunne kamers verdwijnen, en moed scheppende klopt zij op de deur van den laatste.

Alles blijft stil; zij klopt nogmaals; geen antwoord.

Nu opent zij de deur, treedt binnen, en de arme vrouw Lens staat voor haar echtgenoot, die juist, bij het licht eener waskaars, zijn gouden horlogie en ketting uit zijn reiszak haalt om ze te gaan versjachelen.

‘Wat is dat?’ roept mijnheer Lens plotseling uit en springt, als ziet hij een spook, gansch bedremmeld overeind.

‘Karel, Karel!’ gilt de vrouw.

‘Stil, maak geen schandaal! Wat zoekt gij hier? Waarom zijt ge mij nagekomen?’ bijt hij haar toe.

‘Vlucht, vlucht!’ is alles wat zij kan uitbrengen, en zij zakt op den vloer neêr.

Dat woord, hoe klein ook, heeft mijnheer Lens getroffen; de achterdocht maakt zich van hem meester en toesnellend sluit hij eerst de deur, komt daarna tot de bezwijmde vrouw terug en zich over haar heen buigend, vraagt hij met ingehouden stem:

‘Wat is er? Spreek, wat is er, ongelukkige!’

Bleek is haar aangezicht als dat eener doode; afgebeeld door angst, schrik, vermoeyenis, door honger zelfs is de arme vrouw; doch niets van dit alles schiet den kassier te binnen.

Onbarmhartig schudt hij haar en bijt haar toe:

‘Maar spreek dan toch!’

Nu opent zij de oogen, en hem met eene verwilderde uitdrukking aanstarende, zegt zij:

‘Karel, ze zullen u vangen!’

Alsof hij eene ontploffende bom wil ontspringen, vliegt mijnheer Lens op.

‘Wat, wat zegt ge daar?’

‘Alles ontdekt.... dezen morgen.... ben zelf gekomen om u te redden.... Vlucht, vlucht! God, mijn God! mijne arme kinderen!’

‘Ontdekt? Wat? Onmogelijk.... gij liegt!’

‘Waarheid, waarheid, waarheid!’

‘Wie heeft het u gezegd?’

‘Uw vriend.... mijnheer....’

‘Mijnheer Guller?’

‘Ja, ja, ... spoedig, verlies geen tijd.... Och, mijne kinderen, mijne kinderen!’

‘Stil, stil; blijf rustig hier; ik ga mijne voorzorgen nemen!’ En met eene zekere kalmte voegt hij er bij: ‘Wij zullen samen vertrekken.’

Mijnheer Lens doet zijn overjas aan, steekt eenige voorwerpen bij zich en ijlt naar de deur.

Geen oogslag gunt hij nog der arme vrouw, en toch is hij reeds tot het vaste besluit gekomen, dat hij niet meer terugkeeren zal.

Hartelooze schurk!

De vrouw is echter vol betrouwen.

Buiten de deur, aan den trap, grijpt plotseling mevrouw Drozer den kassier bij den arm.

‘Waar gaat gij heen?’ vraagt zij.

‘Naar de *redoute*’, antwoordt mijnheer Lens met eene vaste stem en tamelijk kalm; maar hadde mevrouw zijn vreeselijk bleek gelaat kunnen zien!

‘Ik ga met u, ik wil nog spelen’, zegt ze nadrukkelijk.

‘Zijt ge zinneloos?’

‘Neen, ik heb hier mijne diamanten....’ en de hand uit den regenmantel stekend, toont zij in den schemerglans van het traplicht, een prachtig halssieraad. ‘Ik wil het verkoopen, beleenen, en de kans nogmaals wagen....’

‘Geef het mij; niet gij kunt dit juweel gaan verkoopen of beleenen; ik zal gaan.’

‘Ja, maar spoed!’

‘Wacht mij in uwe kamer.’

‘Toef niet, spoedig!’

Mijnheer Lens hoort gerucht in zijne kamer. Indien zijne echtgenootte zich eens vertoonde! Hij grijpt het juweel, bergt het in den zak van zijn lichtgrijzen overjas en daalt, tamelijk kalm, den trap af. Maar eens buiten....

Wat maalt hij om de moeder zijner kinderen, om mevrouw Drozer of haren echtgenoot!

Zie, gaat die heer hem daar niet met gebogen hoofd voorbij?

Voort, voort!

De straten zijn helder verlicht; badgasten, deels onder parapluie's verscholen, gaan voorbij; hier en daar snort een vigilant, gevernist door den regen, over den straatweg. Daar is de *redoute*, prachtig verlicht. Spelers, dansers en danseressen, stroomen binnen. De muziek klinkt, men lacht, men schatert.

Mijnheer Lens stapt snel voort.

In het schijnsel eener gaslantaarn heeft hij op zijn horlogie gezien, dat binnen eenige minuten de laatste trein vertrekken zal.

Haastig!

En achter zich meent hij gedurig het rrrr van de *roulette*, als een duivelschen spotlach over de ramp die hem verplettert, te hooren, en in de verwijderde stem eens dronken voorbijgangers, het *faites le jeu, messieurs - rien ne va plus*.

Voorwaarts!

De stap achter u, mijnheer Lens, zou die van mijnheer Drozer wel kunnen zijn, die de diamanten van mevrouw komt teruggeischen; ofwel de stap van een gendarm, die u als dief, tiendubbelen dief, bij den kraag grijpt. Spoedig, tracht het gewoel aan het station te bereiken en verberg u in een der donkere wagens.

Mijnheer Lens heeft, met eene kleine oplage en onder voorwendsel zich niet in het gedrang te willen wagen, de reiskaart van een werkman overgenomen; hij sluipt door het volk, altijd in den zak van zijn overjas de diamanten omklemd houdende, en zoohaast de

deuren geopend worden, vliegt hij binnen en neemt plaats in een wagen der derde klas.

Wat toeft de trein om te vertrekken! Mijnheer Lens is in een donkeren hoek gedoken en rilt als een koortslidder. Hij waagt een enkelen oogslag door het met regendroppels betikkelde glas. Hemel, is dat mijnheer Drozer niet, die daar, onder het gaslicht en tusschen de zwarte en woelende menigte voortslingert, als zocht hij den diamantendief? Is dat niet een kommissaris van politie, die daar den wagen binnentreedt en zich vlak voor mijnheer Lens neêrzet? Zie, daar is andermaal mijnheer Drozer; ja, hij is het wel en hij heeft het zeer druk met rechts en links te ondervragen.

Daar fluit de locomotief; de trein verlaat Spa en snijdt tusschen pikzwarte bergengten door, op welker helling hier en daar een lichtje - dat eener onzichtbare woning - als een glimworm in een onmetelijk zwart veld, pinkt; ofwel hij dommelt door de tunnels en langs gloeiende smeltovens, 't geen altemaal de aandacht der reizigers in den wagen van den wegschuilenden, ineengekrompen en sidderenden dief aftrekt.

Rrrrr, de rol van den verkwister, van den prachtlievenden kassier is afgespeeld!
....

V. Echt diamant en cristal de roche.

Mevrouw Drozer-van Filtz staat nog altijd in hare kamer, de deur op eene spleet gehouden, en met een kloppend hart op de terugkomst van mijnheer Lens te wachten.

Wat toeft hij lang!

In de kamer links staat insgelijks, schier in dezelfde houding, de vrouw uit het *gouden Schaap*.

Wat eene eeuwigheid als men wachten moet!

‘Indien hij maar terugkomt vóór dat mijn man mij komt opzoeken’, denkt men in de kamer rechts.

‘God, mijn God! indien hij eens aangehouden ware!’ denkt men in de kamer links.

Hij, altijd hij! Hem redden, den vader harer kinderen aan de schande ontrukken - ziedaar het eenige denkbeeld dat die vrouw bezig houdt.

Uit beider deur wordt scherper dan vroeger geluisterd.

Daar komt iemand den trap op; de deuren gaan een weinig wijder open. 't Is de lang verwachte!

Neen, 't is de kellner, die lui en vadsig, met een witte sloof voor, met opgestreken haren en een servet op den arm, naar boven komt en neuriet: *c'est de l'or, de l'or, de l'or, qui fait tourner le monde*.

De deuren worden zacht toegestooten, totdat de keukenprins voorbij is.

Een andere stap komt naar boven; de nieuwe bezoeker draagt even als mijnheer Lens, een lichtgrijze overjas; beide vrouwen schieten naar buiten en staan voor mijnheer Drozer, die, bij die zonderlinge ontmoeting, verwonderd stilhoudt.

Vooraf vrouw Lens, in haar haveloos, doorweekt en bekladderd kleedsel, maakt een wonderlijken indruk op hem.

‘Mijnheer Lens?’ zegt de havelooze met bevende stem.

‘Hé! zijt gij het jufvrouw Lens?’ laat er mijnheer Drozer op volgen.

‘Zijne vrouw?’ mompelt de echtgenoot Drozer en beschouwt, met eene diepe verachting, met walg de weinig aantrekkelijke sukkel. ‘Wat gemeen wijf!’ denkt mevrouw en haast zich, met opgetrokken neus in hare kamer terug te keeren.

Mijnheer Drozer blijft nog een oogenblik aan den trap achter, en zijne echtgenoot - welke vroeger toch ook met de el achter de toonbank stond, en nu zoo'n diepen afkeer voor alle ‘katoenscheursters’ aan den dag legt - houdt de plotselinge optreding van dat schepsel als hoogst compromittant, vervelend en als den aanvang van een klein schandaal in de badplaats.

Het gesprek aan den trap wordt fluisterend gevoerd, doch kenmerkt evenwel eene buitengewone drift.

Mevrouw is op het punt eene gansche reeks veronderstellingen, altijd ten haren voordeele, op te bouwen, nu haar man plotseling met den angst op het gelaat binnenschiet en fluisterend zegt:

‘Verschrikkelijk, verschrikkelijk!’

De man buigt zich aan 't oor van mevrouw, maakt haar met het ijselijk geheim bekend, en onder het uiten van een gil zakt mevrouw op een stoel neêr.

‘Stil, stil!’ zegt mijnheer Drozer, die onmiddellijk het gevaarlijke van den toestand, in hetgeen wat hem betreft, heeft berekend. ‘Stil, geheimhouding! Wij moeten trachten ons buiten de zaak te houden.’

‘Lens een dief!’ mompelt mevrouw. ‘Lens tusschen gendarmen weggeleid!’

‘Ja, en wat nog erger is,’ antwoordt mijnheer Drozer, ‘op dat alles volgt: rechtbank, veroordeeling, gevangenis en schavot.’

‘En in gezelschap van zoo'n persoon hebt gij mij gebracht!’

‘Kalmte, vrouw, kalmte!’

‘God!’ weent zij plotseling, en slaat wanhopig de handen aan het hoofd.

‘Wat is er?’

‘Verloren, verdwenen!’

‘Wat verdwenen?’

‘Mijne diamanten *rivière*! Lens heeft ze met zich genomen, om ze te beleenen, of...’

‘Uwe *rivière*,’ valt haar man wonderlijk kalm in.

‘Ja, ja! Drozer, loop, verwittig de politie! Dat men dien schelm van een' Lens aanhoude!’

‘Vooreerst,’ antwoordt de aangesprokene, ‘als heeft hij geen acht geslagen op het gejammer zijner echtgenoot, moet de vrouw binnen genomen worden...’

‘Maar Drozer, mijne diamanten!’ en mevrouw grijpt met twee

handen haar man bij den kraag en schudt hem, als wilde zij hem uit eenen doodslaap opwekken.

‘Och, uwe diamanten.....’ mompelde mijnheer Drozer.

‘Ja, die gij mij op den verjaardag van ons huwelijk geschonken hebt!’

‘Zijn geen twintig francs waard!’

‘Wat? ...’

‘*Cristal de Roche,*’ laat de man er op volgen.

‘En gij hebt ze mij gegeven voor echte diamanten! Dat vind ik gemeen van u. Gij zijt een monster!’ en mevrouw valt op haren stoel terug en huivert bij het denkbeeld, dat zij zoo lang met dat geslepen glas heeft gepronkt.

‘Laat al die gekheden ter zijde,’ hervat mijnheer Drozer, ‘spreek van niets op dit oogenblik, noch van het geleend geld, noch van uwe verliezen op de speelbank: ik weet alles! Wij moeten vooral trachten, Spa te verlaten vóór dat de zaak uitlekt. Wij zijn op twintig punten, zedelijkerwijs gesproken, in dat schandaal betrokken. Daarom laat die vrouw binnenkomen, behandel haar voor de oogen van het personeel des hôtels als eene zuster, geef haar van uwe kleêren...’

‘Dat gemeene wijf? de vrouw uit het *gouden Schaap*?’

‘Bederf onzen toestand niet moedwillig...’ laat er mijnheer Drozer streng op volgen.

Mijnheer Drozer toont zich op de hoogte der omstandigheden. Hij is overigens een goed man, die nooit zooveel dwaasheden zou begaan hebben, hadde het huwelijks-dobbelspel hem niet een zoo gek nummer, in den persoon zijner vrouw, doen ten deel vallen.

Drozer gaat de kamer uit en leidt welhaast de vrouw uit het *gouden Schaap* binnen; hij raadt haar aan, haar natten shal af te leggen, en dewijl zijne echtgenoot niet de minste beweging maakt, nadert hij het reiskoffer, opent het en trekt er het eerste het beste vrouwenkleed uit, opdat de arme vrouw er gebruik van zou maken; doch zij bedankt bedeesd; zij heeft geen kou, neen! toch niet.

Mevrouw heeft schuins loerend en met flikkerend oog, de beweging van mijnheer Drozer gezien; doch zij durft voor het oogenblik geene opmerking maken.

Mijnheer Drozer gaat naar beneden, om voor de vrouw uit het *gouden Schaap*, zooals mevrouw liettalig zegt, iets warm te ontbieden.

Vrouw Lens spreekt geen woord; ze zit met de twee handen op de knieën gevouwen en het hoofd naar de borst gebogen.

Na een oogenblik schijnt de ongelukkige door verschrikkelijke denkbeelden overmeesterd te worden; want het hoofd oplichtend, slaat zij de roodgeweende oogen naar boven en snikt: ‘mijne kinderen, mijne arme kinderen!’

Mevrouw houdt ook het hoofd gebogen; maar zij denkt aan hare valsche diamanten.

Men klopt; mevrouw staat op, neemt eene ongedwongen houding aan, en plaatst zich zoodanig dat zij de ongelukkige schier voor het oog van den binnenkomenden kellner verbergt; zij plooit en herplooit het door haren man uit het reiskoffer genomen kleed. Overigens vrouw Lens zit met den rug naar de deur, en de kellner kan haar dus niet in het aangezicht zien, hetgeen hij zeker wel gaarne doen wil.

‘t Is wel, 't is wel!’

‘Niets anders van mevrouw's dienst?’

‘Niets, ik dank u.’

Eindelijk is die nieuwsgierige pruikenmaker weg. Mevrouw herneemt hare vorige houding. De thee wordt door vrouw Lens niet aangeraakt. Neen, 't zou haar niet mogelijk zijn een druppel nat, een bete brood door de keel te krijgen. Och, zij denkt aan hare kinderen, aan kleinen Doris, dien zij zoo onbedachtzaam dezen morgen verliet, aan Lieske, aan het kind in de beugeltjes. Naar huis wil zij, naar huis! Te voet zal zij gaan, te voet; iedere stap is toch een stap dichterbij die ongelukkige lievelingen!

Maar God zal over hen waken, gewis. Deed zij haren plicht niet? Moest zij niet het eerst den vader redden? Och, indien hij maar gered wordt!

Zou hij niet meer terugkomen? Zou hij wegblijven? Heengaan zonder groet, zonder kus, zonder vaarwel voor haar en hare kinderen.... Hard, hard is het wel! Maar in Gods naam, *indien* hij maar gered is.

Mijnheer Drozer treedt binnen.

‘Is hij weg?’ vraagt de arme vrouw driftig.

‘Ik geloof ja; ik ben er schier zeker van. Wees gerust. Ik ben in de speelzaal, in het koffiehuis, op de straat, aan het station geweest, nergens is er iets van uw ongeluk bekend. De politie is niet verwittigd, ik ben er zeker van. Lens is met den laatsten trein afgereisd.’

‘Dat God hem in zijne heilige hoede neme!’ bidt de arme vrouw. ‘Ik dank u, mijnheer, voor den dienst dien gij aan eene ongelukkige moeder bewijst.’

Bij die woorden staat de arme op.

‘Waar gaat gij heen?’ vraagt mijnheer Drozer.

‘Och, ik moet naar mijne kinderen.’

‘Er is geen trein meer dezen avond.’

‘Geen trein meer? En te voet dan?’

‘Arme vrouw!’

‘Ik zal het dezen nacht besterven, mijnheer!’ en de handen voor de oogen slaande, berst zij in tranen los.

Mijnheer Drozer is diep bewogen; mevrouw spreekt geen woord.

Zou de vrouw hier niet het beste troostwoord tot de vrouw kunnen richten? Gewis; toch doet zij het niet. Hard als een steen is zij gebleven bij al het prangende lijden der ongelukkige. Zij kan zich immers met dat schepsel van minderen stand niet inlaten - zij!

De vrouw uit het *gouden Schaap* bevindt zich eindelijk in de kamer, die haar man betrokken had. Op de schouwlijst branden twee waskaarsen, de gordijnen der vensters zijn neêrgelaten. Buiten op straat en in het hôtel heerscht nog altijd beweging.

Vrouw Lens zet zich in den leuningstoel, die voor het bed staat. Zij zal zich niet ontkleeden, want als de dag aanbreekt, moet zij weg, terug naar kleinen Doris, die God weet waar is op dit oogenblik en gewis om zijne moeder weent, welke hem zoo onbesuisd verliet en aan vreemde handen overgaf.

Wat verschrikkelijke, bange en slapeloze nacht! De kamer is als met pijnigende beelden opgevuld: nu ziet zij haren echtgenoot in de handen van het gerecht, in de gevangenis, voor de rechtbank, onteerd voor de oogen der wereld; ofwel zij ziet hem dwalend bij nacht en ontij, om aan zijne vervolgers te ontkomen.

Dan zijn het hare kinderen: Lieske, kleine Doris en het kind in de beugeltjes; zij weenen, kermen en klemmen zich aan den voorschoot der moeder; vooral het kind in de beugeltjes vraagt gedurig met een bedrukt stemmeke 'moê, waar is vader?' en het slaat de oogskens op het levenslange rouwkleed der moeder.

Daar staat ook de oude Trilglas, jammerend om de schande welke hem in zijne kinderen wordt aangedaan. God, mijn God, welk een toestand!

Die kamer is als een graf, waarin de ongelukkige opgesloten zit; zij kan die schrikbeelden der toekomst niet ontvluchten; zij moet blijven tot het einde. Iedere minuut is een uur, ieder uur een jaar, eene eeuw - eindeloos.

Bij de minste beweging in het hôtel schrikt zij op, bij elk gerucht aan den trap, in den gang, aan de kamer, staat zij met kloppend hart overeind en luistert.

't Is of zij zelf de schuldige is - zij!

Langzaam kruipt de nacht voort.

Nu staat zij aan het venster en heft de gordijn op; buiten is alles donker; de regen klettert nog altijd eentonig tegen het venster; beneden in de straat brandt het gas, maar aan den hemel breekt geen straaltje licht door.

In het hôtel is alles rustig; de laatste nachtraaf is zoo even binnen gekomen; de wachthebbende kellner heeft nu de zware poort voor goed gesloten.

Het licht der eene waskaars brandt reeds diep in den kandelaar; het flikkert van tijd tot tijd op, als worstelt het tegen het sterven, tegen het vergaan. Eindelijk dooft het uit; 't is donker, 't is koud, 't is akelig, 't is huiverig in die kamer.

De regen heeft opgehouden, en nu vrouw Lens de gordijn behoedzaam optrekt, ziet ze ginds, op de toppen der bergen eene flauwe schemering aan den horizon. De dag zal aanbreken, Goddank! want in de verte kraait de haan.

Nu legt zij zich gekleed te bed, laat het hoofd op het kussen rusten; ze bidt en nog bewegen zich hare lippen als ze reeds koortsachtig inslaapt.

Hoe lang heeft ze geslapen?

Een licht getik op de deur doet haar eensklaps opspringen. Het is volle dag. Zij hoort de stem van mijnheer Drozer, die haar fluisterend verwittigt, dat het tijd is om met den eersten trein te vertrekken.

De Drozer's hebben er belang bij, dat de vrouw uit het *gouden Schaap* vertrokken zij, vóór dat de wereld te Spa in beweging komt; ja, dat laat zich begrijpen!

De man heeft voor alles gezorgd; de nieuwsgierige kellners slapen nog, maar eene oude slofferige meid, die beneden schrobt en plast, zal voor het ontbijt zorgen. Het wordt zelfs op de kamer voorgediend en de warme koffie doet de vrouw uit het *gouden Schaap* recht goed.

De oude schrobster zou, nu zij nogmaals boven komt, wel een praatje willen houden, want zij denkt in die vrouw iemand van hare conditie, ook zoo'n ongelukkige sloof als zij is, te zien; doch juist komt mijnheer Drozer behoedzaam binnen.

Voort, nu is het hoog tijd; mijnheer Drozer zal in het hôtel wel betalen; hij wijst aan vrouw Lens den weg. Recht voort; men kan niet missen.

Nu, wel thuis; geen woord over het gebeurde! Goeden dag! En de man ziet een oogenblik de verhakkelde vrouw na, welke inderdaad aan eene bedelares of landloopster denken doet, nu zij angstig en bleek langs de weelderige, maar nog slapende huizen en villa's heenschuift.

Gelukkig zijn er op dit oogenblik nog weinig of geene reizigers aan het station.

Wel is de natuur reeds frisch, helder, zonnig; maar de menschen zijn zóó vroeg, en vooral aan het station eener badplaats, nog nuchter, slaperig; de oogen zijn nog niet recht goed open, de beenen zijn loom, de tong weigert lange redeneering; de nacht is kort geweest.

Daar staan eenige werklieden, een paar dienstmeiden met eene blauwe kartonnen doos of een wit mandje onder den arm; daar leunen geeuwend drie of vier heeren met verwarde haren, verdronken aangezichten, doffe schoenen en ongeborstelde kleêren; daar komt nog een lange magere kerel, in een grijs zomerjasje, met een leêren zak waarin eene trombonne zit, op den rug, terwijl naast hem een jongske, met eene vioolkas aan de hand, loopt; verder nog een paar winkeljuffertjes uit Luik, die gisteren avond laat 'geboncoeurd' hebben, zou pater Poirters zeggen, en den trein misten, en zoo al wat rommelzoo meer.

Dat alles is, zeggen wij: te nuchter, te slaperig, te naar om iemand op te merken; maar toch is vrouw Lens gelukkig in den wagen der derde klas, in een hoekske te zitten.

Voort, voort! wat gaat de trein langzaam; wat kruipt hij slak-

achtig langs de baan! Voort, voort, vogelvlug naar Antwerpen Naar kleinen Doris, die haar zeker zal gemist hebben.

Hoe heeft dat arme kind den nacht doorgebracht? Waar - waar mag Lens op dit oogenblik wel zijn? Zou Lieske met het ongeluk, dat hare familie getroffen heeft, reeds bekend zijn? En het kind in de beugeltjes....

Och, waarom zijn ze in dat rampgeval allen zoo ver van elkander, waarom kan de arme moeder als zij hare armen uitbreidt, al hare lievelingen niet te gelijk aan het hart drukken en met hen weenen!

Twee dagen na het gebeurde, komen de echtgenooten Drozer-van Filtz in Antwerpen terug.

Het nieuws van het verdwijnen des kassiers is reeds oud nieuws in de stad.

Aangehouden is hij niet, al heeft de policie rechts en links getelegrafeerd, gezocht en gesnuffeld. Ja, men weet, dat hij zondags te Spa is gezien, maar na zijne verdwijning des avonds is men zijn spoor bijster geworden.

Mijnheer Drozer is in het kabinet van den instructie-rechter geroepen, gelijk zoovele anderen, en de zaak hindert hem; mevrouw hindert zij slechts onder één opzicht, dit namelijk dat de wereld nu weten zou dat zij valsche diamanten droeg - zij, mevrouw Drozer-van Filtz, zij! O, dat roept wraak van den noord- tot aan den zuidpool! Wat heeft het al gestormd in het huis van mijnheer Drozer om die valsche diamanten! Neen, dat kan, dat mag eene vrouw van mevrouw's rang haren man nooit vergeven!

Gelukkig nog, dat ze nu verdwenen zijn; maar die falsarissen zullen haar nog menige kwade poets spelen.

‘O, wat u betreft,’ zal het kleine nichtje uit onnoozelheid of uit jaloezie zeggen: ‘o, u hebt prachtige diamanten, die *rivière* onder ander.....’

Wat dan antwoorden? Moet ze zeggen:

‘Kind, die steenen waren valsch, valsch als het monster dat ze mij ten geschenke gaf?’

Hoort ze daar eene andere dame niet vragen:

‘Lieve mevrouw Drozer, geef me toch het adres van dien winkel te Parijs, waar uw man dat heerlijke halssieraad kocht?’

Ofwel die andere vriendin, welke gedurig herhaalt:

‘Ik ben zooals mevrouw Drozer, ik draag geen valsch goud!’

En wanneer zij die zoo verheerlijkte diamanten niet meer dragen zal, vraagt gewis zesmaal per week dit of dat wijsneusje:

‘Waar mogen toch die kostbare diamanten van mevrouw Drozer gebleven zijn?’

Ja, het lijdt geen twijfel, gansch de wereld zal zich over die diamanten bekommeren, dat weet mevrouw zeer wel; dat kan niet anders. Iedereen houdt zich immers met haar en haar toilet bezig; de mindere en de hooge wereld benijden haar!

Ja, gij zult het zien: over die diamanten zullen de tooneelschrijvers drama's, de dagbladschrijvers artikels, de schilders tafereelen fabriceeren, welke laatsten in onze driejaarlijksche tentoonstellingen zullen pronken. En Drozer, haar geliefd monster van een man, zal daarvan de schuld zijn!

Mijnheer Drozer trekt, bij al die declamatiën, de schouders op en antwoordt zelfs niet meer. Och, niemand denkt aan hare diamanten tenzij mevrouw zelve, die immer, *nu* zooals *vroeger*, dat kapittel aanraakt.

Nu, het best van al is nog dat mevrouw ze niet meer onder de oogen krijgt, al blonken en schitterden zij dan ook nog zoo hel in het zon- of in het luchter-licht.

Mevrouw heeft dan ook reeds hier en daar verteld, dat dit halssieraad haar niet meer bevalt; dat ze den vorm van hetzelfde wenscht te veranderen, dat ze zelfs niet meer in bezit was van dien kostbaren schat.

Maar op zekeren dag, en juist zijn er een paar wijsneuzige dames bij mevrouw, aan welke zij de bovenstaande gezegden heeft herhaald, wordt mijnheer Guller aangediend, en de jonge blonde krullebol strijkt de kamer binnen met een pakske in de hand, en dewijl mevrouw Drozer tamelijk nieuwsgierig, en mijnheer Guller tamelijk van zijn stuk gebracht is door de tegenwoordigheid der vreemde dames, laat de ongelukkige, op een kleine, korte vraag van mevrouw zich ontvallen.

‘t Komt van mijnheer Lens, 't zijn de diamanten.’

Rechtvaardige hemel! Moet zoo'n houwitser, in tegenwoordigheid van die twee dames, bersten en haar voor eeuwig verpletteren!

Mevrouw wordt bleek, groen, rood en blauw, krijgt kortom bij het hooren van die twee woorden ‘Lens’ en ‘diamanten’ al de kleuren van den regenboog, en zou, zooals het in dergelijke oogenblikken aan eene vrouw van haren rang past, in bezwijming gevallen zijn, indien zij niet vreesde de zaak daardoor nog meer te ontsluiëren.

De beide dames schieten toe en laten, als ware het overeengekomen, denzelfden uitroep hooren:

‘Wat is er, lieve?’

‘Niets, niets,’ is 't antwoord en mevrouw Drozer gaat het pakske ter zij leggen, en werpt tevens zoo'n verpletterenden blik op den ongelukkigen Guller, dat deze zich overal elders, zelfs in de maan wenscht.

Gelukkig treedt mijnheer Drozer binnen, en de klerk die reeds tien minuten als op de pijnbank gezeten heeft, maakt er gebruik van om heen te gaan, zijne domheid en onhandigheid verwenschende en wel overtuigd dat hij nooit meer onder de oogen van mevrouw Drozer zal durven verschijnen, nooit meer aan hare speeltafel, onder hare prachtige veranda neêrzitten zal.

De dames zijn ook heengegaan; maar te oordeelen naar de plotselinge innigheid, welke tusschen beiden ontstaat, nu zij het huis verlaten hebben; te oordeelen naar het heimelijk en driftig fluisteren,

maken zij op de twee door mijnheer Guller uitgesproken woorden, op de ontroering van mevrouw, op de inlichtingen die zij nogmaals over hare diamanten gaf, de zonderlingste veronderstellingen, en deze zooals gene neemt innerlijk het besluit, altijd met het zeer kristelijk woord: ‘overigens, 't gaat mij niet aan!’ die zaak eens op te helderen, en toch wel te weten te komen, hoe de naam van Lens zich aan de diamanten van mevrouw Drozer schakelde.

Alleen zijnde, grijpt mevrouw het pakket, breekt het lak, scheurt boosaardig het papier, rukt eene kleine kartonnen doos open en, inderdaad, daar ligt hare *rivière* lachend, schitterend, maar ook helsch spottend.

Als heeft mevrouw eene slang opgenomen, zoo slingert zij het halssieraad door de kamer; doch in den hoek ginds schittert en spotlacht die duivel nog des te heller.

In de doos ligt een briefje, zonder handteekening, zonder dagteekening of wat dies meer; mevrouw leest: ‘Ik denk dat mijnheer Drozer mij zal dank weten, dat ook dit juweel niet in den maalstroom te Spa wegzank.’

Geen woord meer, maar dat terugzenden is toch een bewijs van eerlijkheid, en gewis heeft mijnheer Lens gehoopt daardoor, voor de rechtbank, een getuige ter ontlasting in zijnen vriend Drozer te winnen.

‘Gewis,’ schijnt het flikkerend ding, ginder in den hoek, ons te zeggen; ‘gewis, maar toch heeft mijnheer Lens mij eerst, bij eene soort van verheeler, doen toetsen en schatten, en 't is eerst daarna dat hij zoo door en door eerlijk is geworden.’

't Is altijd bij hem hetzelfde stelsel, men ziet het: alles exploiteeren, zelfs de eerlijkheid, zelfs het geweten.

Het valt niet in ons bestek u verder te vertellen wat er met de diamanten in het huis van Drozer gebeurt; de justitie heeft het spoor van den dief verloren, het diamanten-tooneel blijft verborgen en is dus niet geroepen eene rol in het openbaar te spelen. Maar toch moeten wij hier zeggen, tot verontschuldiging van mijnheer Drozer, dat de man ze voor echte diamanten te Parijs gekocht en ze met echte goudstukken betaald heeft.

Eerst later vernam hij het bedrog en de man liet zijne vrouw in de zalige onwetendheid verkeeren, om niet voor een domkop, voor een sukkelaar door te gaan, die nog geen diamant uit *crystal de roche* onderscheiden kon.

Wat blijft er hem nu over?

Niets anders dan, om den vrede in het huisgezin te bewaren - bewaren is het woord niet, maar om er hem zooveel als mogelijk is trachten in te voeren - eene parure van echte steenen aan zijne lieve en beminnelijke vrouw te schenken, zoo haast de galnooten of het goudschuim, nog voorhanden, $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{2}$ hooger ter beurze kunnen aangeteekend worden.

VI. Een bang weerzien.

In het *gouden Schaap* beleeft men smartelijke dagen. Wat zijn die burenen toch nieuwsgierig, onbeschaamd, wreed zelfs, zonder het te weten! Telkens als een man der wet of een politieagent den katoenwinkel binnentreedt, loert men uit alle vensters en men zendt daarenboven de kinderen uit, om voor de deur plaats te nemen en te zien en te loeren 'wat er weêr gaande is in 't *Schaap*'.

Dat duurt zoo een paar weken en nu eindelijk de justicie overtuigd is, dat de schuldige niet achter of in de wolstoffen en katoentjes verborgen zit, dat er in gansch het huis geen stuk papier ligt, 't geen eenig licht in de zaak zou kunnen brengen, komt er allens weêr rust in het winkeltje van den ouden Trilglas.

Ook de kalanten keeren langzamerhand terug. 't Is immers de schuld der ongelukkige vrouw niet, dat ze zoo'n schelm van een man heeft! Neen, gewis niet. Zij is van eerlijke familie, goed burgerlijk, Antwerpsch volk van ouder tot ouder. En daarom wordt er ook meer dan eens aan kinderen of meid, die ter winkel moeten gaan, bevolen:

'Gaat maar bij Trilglas!' want het *gouden Schaap* draagt nog altijd 's vaders naam.

't Is deels uit nieuwsgierigheid, deels uit gewoonte, deels uit medelijden.

Langzamerhand waagt deze of gene huismoeder zelve den voet weêr in den winkel te zetten, en tracht een praatje over den toonbank te houden: doch vrouw Lens is er niet. 't Mensch is ziek; 't is de nicht die de kalanten bedient, en soms ziet men er ook

wel, met eene schaduw, de oudste dochter, Lieske, welke van de kostschool is teruggekeerd.

't Is een lief kind, dat Lieske; zij is zoowat zeventien jaar oud, maar reeds groot en flink gezet; heeft weelderig blond haar, oogen zoo puur, zoo blauw als waren het stippels uit den blauwen hemel gesneden; de wangen zijn licht gepurperd en nog met het dons der jeugd overdekt.

't Moet een levenslustig kind zijn; doch nu, in deze omstandigheden, ligt er een droevig waas over het gezichtje, als zij het zachte oog op de arme moeder of op den spelenden en onbezorgden Doris laat rusten.

De moeder ligt op de bovenkamer te bed, en het als vlag en wimpel uitgeknipt papier aan de fleschkens, die op het nachttafeltje staan, zegt ons dat de docter voor de ongelukkige vrouw onmisbaar geworden is.

Nu echter is zij beter. Honderdmaal per dag licht zij eenigzins het hoofd op en fluistert dezelfde woorden:

‘Nog niets, Lieske?’

‘Neen, moeder,’ luidt onveranderlijk het antwoord, want het kind weet wel wat hare moeder zeggen wil.

Och, dat er toch maar één enkel straaltje licht in al die duisternis viel!

Waar is hij, de vader harer kinderen? Waar heeft hij zich verscholen? Waar dwaalt hij rond? Is hij nog onder het bereik der policie, ofwel stak hij reeds den grooten plas over? Zal zij hem nooit meer zien, nooit meer? Schuldig is hij, ja, maar anderen die hem op die ongelukkige baan lokten, die mevrouw Drozer bij voorbeeld, zijn toch oneindig schuldiger!

Ach, gansch de wereld zou zij willen beschuldigen om hem maar vrij te pleiten - want hij is immers de vader harer kinderen!

Lieske zit meestal voor het venster; zij ziet den brievendrager gaan of komen, vier- of vijfmaal daags; doch zelden treedt hij het *gouden Schaap* binnen, en als dit gebeurt snelt het meisje hoopvol naar beneden, doch vindt daar niets dan teleurstelling - een kouden, geraamtachtigen brief van dezen of genen fabrikant, een bluffende circulaire, eene rekening, zoo stijf en regelmatig als het latwerk tegen den hofmuur.

En als het meisje dan zelve weent om de afwezigheid van haar vader en naïef aan de moeder vraagt: ‘Zullen wij hem dan nooit weêrzien, moeder?’ dan moet die bedrukte zich geweld aandoen en eene hoop doen opflikkeren, welke zij zelve niet meer heeft.

Nu is de moeder opgestaan: zij zit voor het venster en al werpt ze soms een blik naar buiten, toch houdt ze voortdurend haren rozenkrans tusschen de vingers en bidt.

Op het tafeltje, dat Lieske naast haar gezet heeft, staat - tusschen omwimpelde fleschkens, een glas met gesuikerd water, een kerkboek en wat zoo al meer - een pot met bloeiende reseda.

't Kamerke, door de hand van Lieske geschikt, ziet er recht lief uit, en daarvan heeft zich eerst vrouw Lens overtuigd, door eenen oogslag in het rond te werpen, alvorens te zeggen dat die heer dan maar boven moest komen.

'Welke heer?' vraagt Lieske.

'Wel mijnheer Guller!' zegt kleine Doris, die de boodschap boven brengt, dat de klerk zijne moeder wenscht te zien.

'Wie is die mijnheer Guller, moeder?' vraagt Lieske, die hier en daar nog een stoel recht zet en nog een gelapte broek van Doris weg stopt.

'Een vriend van uw vader, kind. Stil, daar is hij....' was het antwoord.

Men hoort hem op de trap; Doris gaat vooruit en is ditmaal in eene veel betere stemming dan toen hij, eenige weken geleden, mijnheer Guller afbeulde met hem te doen dansen, loopen, springen, op het hoofd staan en meer andere fraaiigheden, die den klerk den schijn gaven van stapelgek te zijn.

Mijnheer Guller treedt behoedzaam vooruit, schier op de teenen, want hij denkt aan de zieke; maar nu deze hem zegt: 'kom maar binnen, mijnheer!' en hij haar daarenboven voor het venster, in den stoel ziet zitten, hervat hij moed en treedt, zonder Lieske te zien welke ook ter zijde staat, vrouw Lens nader.

'Ik heb tijding', zegt de klerk met een koortsachtig ongeduld in den toon der stem.

'Goddank! spreek.... waar is hij? wat is er?' die woorden rolden of de moeder, of de dochter uit den mond.

'Ziet', zegt mijnheer Guller, dit briefje was bij het pakske, waarin mijnheer Lens de diamanten aan mevrouw Drozer terugzond. Dat schreef hij ten minste.'

'Hij heeft de diamanten teruggezonden?' fluistert de vrouw bevend van aandoening. 'Stil.... Goddank! laat de kinderen daar niets van weten!'

'Zie, lees.'

Maar tranen overwolken hare oogen; zij kan niet zien, niet lezen.

Mijnheer Guller houdt haar een regeltje papier voor en leest met eene diep bewogen stem:

'Zeg aan mijne vrouw en kinderen, dat alles wel is. Binnen kort zal ik schrijven.'

Dat is alles, geen lettergreep meer.

'Zoo weinig', snikt de moeder. 'Arme vader!' snikt de dochter, die nu eerst door mijnheer Guller opgemerkt wordt. Maar Guller troost beiden; mijnheer Lens moest zich nog, op het oogenblik dat het pakske te Oostende, waarschijnlijk door een derden persoon, besteld werd, in het land bevinden en dus hoogst voorzichtig zijn. Is het niet reeds veel dat men tijding heeft? Laat ons het beste hopen. Morgen of overmorgen komt er een brief, dat mijnheer Lens be-

houden in Engeland is aangeland.... Ja, ja, mijnheer Guller heeft gelijk. Men mag niet te veel eischen!

Kleine Doris heeft dit tooneel bijgewoond.

‘Moet dat gauw gaan vertellen aan Jan den smid!’ roept de kleine schelm uit.

‘Wat vertellen?’ roept mijnheer Guller, die den knaap bij den arm grijpt.

‘Ja, zeggen dat er een brief van vader is gekomen.’

‘Wilt gij wel eens hier blijven en zwijgen!’ roept de moeder.

‘Neen, gaan, moet gaan’, roept de knaap weenend uit en wil zich losrukken.

‘Doris mag dat niet zeggen’, herhaalt de moeder nadrukkelijk.

‘Wel zeggen’, huilt de jongen. ‘Doris krijgt dan een cent van Jan, als hij 't zegt.’

‘O, die burenen, die burenen zijn zoo nieuwsgierig!’ jammert de vrouw, welke het gevaar van één enkel woord genoegzaam inziet.

Lieske neemt den kleinen jongen in den arm; zij weet hem tot bedaren te brengen, doet hem allengs den brief vergeten en belooft een waakzaam oog op den kleine te houden, die zoo toevallig meester van het geheim geworden is.

Duizende veronderstellingen worden gemaakt; mijnheer Guller weet de beste uit te kiezen. Hij heeft hier of daar een goed woord, een woord van verlichting, van verontschuldiging zelfs, bij dezen of genen opgevangen en brengt het der moeder over - en ja, na verloop van een half uur schijnt aan moeder en dochter de verschrikkelijke zaak veel geringer toe, en zoo goed weet Henri te pleiten, dat Lieske, met groote tranen in de oogen en erkentelijkheid in den toon harer stem, hem toevoegt:

‘O, ik dank u, ik dank u, mijnheer!’

Mijnheer Guller is heengegaan met de belofte van terug te keeren. En dat zal hij ook doen, want een goed hart heeft hij wel! Het zaad van eerlijkheid en deugd, dat zijne moeder in zijn gemoed heeft gestrooid, is nog niet verstikt in de woeling der groote stad. Doch ware Lens nog een tijd lang zijn leermeester geweest!

Reeds den volgenden dag keert mijnheer Guller terug. 't Gebeurt nog altijd uit een medelijdend hart. Welkom is hij in het *gouden Schaap* en kalmer dan den vorigen dag is men er gestemd, ofschoon altijd diep bedroefd, om niet te zeggen gekrenkt dat ‘vader’ aan een derden persoon, niet aan haar schreef.

De winkel is gesloten. Voor het Mariabeeld in den winkel brandt een eindje kaars. De kleine slaapt. Moeder, dochter en mijnheer Guller zitten beneden bij het licht eener kleine petroleumlamp met gekleurde scherm. Zij spreken over hem - over den onwaardige, dacht Guller - als over iemand die in de oogen van vrouw en kind toch geen schuld op het geweten heeft.

In dien kleinen kring vindt Guller iets terug van hetgeen hij eens

in den zijnen vond, toen zijne moeder nog leefde; dat stille, vertrouwende, godsdienstige gevoel, hetwelk den huiselijken haard tot een heiligdom maakt, vreemd aan de stormen daar buiten.

Vrouw Lens is wel, zeer wel. Als 't zondag schoon weêr is, wil zij met de twee kinderen naar boer Hannes gaan, en zien hoe het kind in de beugeltjes het maakt. Och, zij moet den armen lieveling, in dit oogenblik vooral, zien en omhelzen, al zal zij hem dan ook zoo lang mogelijk het ongeluk verbergen dat hen allen getroffen heeft.

En de zondag is daar; eene heldere augustuszon kleurt reeds vroeg de torenspitsen, gevels en daken der nog rustende stad, waar nog schier niemand wakker is dan de piepende musschen. Maar ook de klokken ontwaken en roepen ter vroegmis op.

Eerst ter kerke en gebeden; eerst naar het huis Gods en den zegen over de onderneming afgesmeekt. Nu den winkel gesloten, den korf met voorraad en snuisterijen aan den arm, de shal en den mantel voor moeder, uit vrees voor de morgen- en avondlucht, meêgenomen en kort daarna voert de trein het drietal vogelvlug door goudgele korenakkers, bloeiende aardappelvelden, purper gebloemde klavervlakten, langs dorpen en halten heen. Snuivend, fluitend, brullend snelt de trein voort.

Nu volgen de heide, de kreupelbosschen, de dennenwouden, de zandbergen, allen frisch bedauwd - allen, zelfs de laatsten, want zij ook glinsteren onder het zonlicht, of zijn met eenig kleurrijk gebloemte, hoe schraal ook, begiftigd.

Halt! 'Bouwel!' roept de wachter. Afstappen! terwijl de trein schuifelend en schokkend wegsnelt, slaat het drietal den weg in, die door de akkers naar de hoeve van boer Hannes loopt.

In de verte steekt de toren boven veld en bosschen op en roept, met luide stem, de dorpelingen ter kerke. De vogelen zingen, de insecten gonzen, de bieën azen, de bloemen geuren: heerlijk, heerlijk is het buiten, kalm en rustig in de harten.

Langzaam stapt de bleeke vrouw over het smalle voetpad voort; voor haar uit springt en huppelt kleine Doris; achter haar gaat Lieske, met den korf aan den arm en over dezen hangt de mantel.

Ziet ge ginds, onder die groep eiken- en beukenboomen, dat witte huis met rood pannendak? 't Is de hoeve van boer Hannes; dáár is het dat Herman, het zieke broêrke, woont. Kleine Doris wijst het huis met den vinger aan; Lieske zet de oogen wijd open; moeder glimlacht.

Alles is nu stil om de hoeve, want 't is zondag. Paarden en koeien zijn op stal. Schuur en stal zijn gesloten. De karren staan onder de boomen als het ware te rusten. Knechts en meiden zijn naar het dorp. Niets beweegt er zich aan de hoeve, tenzij de kiekens die er kakelend pikken, de duiven op het dak en de lichtblauwe rook die uit den schoorsteen van het witte huis opkronkelt.

Maar op den dorpel der hoeve staat boer Hannes, een sterke gezette vijftiger, zijn pijpke te rooken; hij is op het punt eens door

de velden te stappen, en te zien in welken koornakker het eerst de zicht moet geslagen worden; doch nu hij 'uffra Lens' ziet aankomen, blijft hij op den dorpel staan en roept het kind in de beugeltjes, dat nu ook te voorschijn komt, en nadat het zich vergewist heeft dat het 'moeder' is die daar aankomt, loopt het zoo snel de beugeltjes het toelaten, haar met uitgestrekte armkens te gemoet, zoo omtrent gelijk de jonge vogel die vliegen wil, maar nog niet kan, doch reeds met de vleugels kleppert.

Moeder, zuster en broërke ijlen nader en omhelzen den bleeken lieveling, en kussen hem en kussen hem nogmaals, en boer Hannes lacht tevreden en roept:

'Of hij er goed uitziet, he? Ja, ja, uffra, hij loopt zonder ijzers! Gezonde lucht hier, uffra; ja, dat beloof ik u!'

'Schoon weërke van daag, uffra!' hervat Hannes. 'Goed gekozen om eens te komen zien. En dat is uw oudste dochter? Lieve hemel, uffra Lieske! als ik bedenk dat ik vrijdags in 't *gouden Schaap*, u appelen en hazelnoten meêbracht! Ja, ja, ze worden groot, uffra Lens! Vindt ge niet dat de kleine gewonnen heeft?'

De moeder heeft die vraag met een droevigen glimlach beantwoord.

'Maar' zegt Hannes, 'nog een tijd hier laten. Gezonde lucht moet hij hebben; nog dezen zomer.'

't Zal moeilijk gaan, Hannes,' zegt de moeder.

'Hoe zoo dat?'

'Och, ik kan u dat zoo niet zeggen; ik wil mijne kinderen bij mij hebben.'

Deze woorden werpen iets donker over het aangezicht van Hannes, die aan het maandgeld denkt.

'Ieder zijn meug,' laat hij er op volgen, en van dat oogenblik wenscht hij vrouw en kinderen naar de maan. Uffra Lens zal wel wat wachten. Het volk gaat thuis komen; de Mis moet haast uit zijn. Hij moet even de velden in, en Hannes stapt onder de hooge boomen voort, en mompelt:

'De jongen zou ons nu precies wat van dienst kunnen zijn; hij kan al aardappels schillen.....'

Vrouw Lens heeft den korf uitgepakt en eet met hare kinderen eenige broodjes met vleesch; zij ziet met een beklemd gemoed het bleeke jongske dat geen eetlust heeft en zeker zoo 'struisch' niet geworden is als boer Hannes wil doen gelooven.

Nu gaan de kinderen de bulkende koeien, de paarden, kalveren en schapen zien; zij houden stil om den grooten fieren haan te bewonderen, die, met zijne kleurige kiekens, onder de hooge boomen kraait en trippelt, en blijkbaar een oog in 't zeil houdt, met al dat vreemd volk aan de hoeve. Maar het kind in de beugels kent hij wel, want hij nadert, even als de kiekens, als de kleine 'tok, tok, tok!' roept en met het handje eene beweging doet, als strooide hij boekweit op den grond.

Ook de duiven hebben de stem van het kind gehoord, en na nieuwsgierig en luisterend met het kopke gezwikt en gedraaid te hebben, strijken zij neêr en mengen zich onder de hoenders.

Daar ligt de schaareshond. Hoe waakzaam hij ook zijn moge, toch blaft hij niet nu hij Herman ziet. Integendeel hij kwispelstaart, kijkt zelfs vriendelijk, en steekt den ranken kop vooruit om eens gestreeld te worden.

Ook de moeder is gekomen en gaat met de kinderen rond.

Achter de schuur is een boomgaard; hoog aan de takken, hangen er veel, o zooveel! appels, en beneden om den stam wroeten en knorren de varkens, en daarnaast staat de schaapskooi.

‘Zie, moê,’ roept eensklaps kleine Herman, daar is vader ook!’

Daar is vader ook! die woorden doen moeder en Lieske schrikken en beven.

Beiden zien naar den hoek van de schaapskooi, waarheen de kleine met den vinger gewezen heeft, en op dat oogenblik verdwijnt iemand bliksemsnel.

‘Waar, waar?’ gilt de moeder.

‘Wel daar!’ zegt de kleine bedaard.

De moeder loopt vooruit, Lieske volgt haar; beiden draaien den hoek der schaapskooi om, en daar staat een haveloos gekleed man tegen den wand geleund die het aangezicht in de beide handen verbergt.

Haveloos ziet hij er uit, ja; maar vrouw Lens heeft hem toch herkend. Ja, 't is Lens, 't is Karel, 't is de vader! En moeder en Lieske vallen den schuldige om den hals, en kussen hem en weenen. Alles is vergeten, alles is vergeven.

Mijnheer Lens draagt wel is waar nog dezelfde kleeding als toen hij weelderig naar Spa vertrok; maar in zes maanden en in gewone omstandigheden, kon zijn jas en broek zoo kaal niet geworden zijn, als in die weinige weken. De knopsgaten zijn hier en daar gescheurd; een paar knoppen hangen aan een enkelen draad te bengelen; de broek is beslijkt; de schoenen hebben eene grauwwitte kleur; het linnen is geel en besmet; de hoed sinds lang niet geborsteld; het aangezicht is verwrongen, getrokken en bleek - het geheel is kortom, de figuur, in leven en waarheid, van het *mauvais sujet*.

‘Karel, Karel!’ snikt de arme moeder, ‘waar komt gij vandaan?’

‘Stil, stil, ik heb mij tot nu toe, nu hier dan daar verborgen gehouden, en terwijl men in de zeehavens naar mij zoekt, trek ik nu langs hier rustig over de grenzen.’

‘Dat heeft God zoo geschikt,’ zegt de vrouw. ‘Hij wilde dat gij ons allen nog eens zoudt weêrzien.’

‘Ja, ja,’ zegt de man, altijd onrustig rond ziende. ‘Ja, ik wilde mijn jongen, mijn Herman nog eens zien.’

En moeder en dochter, en 't kind in de beugeltjes en Doris, allen klemmen zich aan den vader vast, die in het oog der twee

eersten geen schuldige is - neen! een vervolgde, een martelaar, en dien zij des te liever hebben, omdat hij, alvorens heen te gaan, kleinen Herman is komen zien.

Zoete droom!

Laat moeder en dochter daarin verkeerem; maar zoo gevoelig was de ongelukkige juist niet, al was hem dat kind in de beugeltjes liever dan de anderen. Neen, Lens heeft zich eigenlijk naar de hoeve van Hannes gericht, in de hoop bij dezen eenig voorschot van geld te zullen losmaken.

Hannes kon dat immers vrijdag aanstaande, in het *gouden Schaap* terughalen?

‘Och, kus kleinen Doris nu ook eens!’ zegt de moeder en beurt den kleine omhoog, en Lens doet het, want een oogenblik, nu allen hem omringen, hem bij de handen vastklemmen, met door tranen overwolke oogen hem aanstaren; nu hij weken lang verlaten, vervolgd en onrustig heeft rondgedwaald; nu hij op het punt is naar den vreemde te gaan en.... niet meer terug te keeren - nu gevoelt hij toch wel hoeveel goeds en schoons hij miskend, verstooten en vertrapt heeft. Juist de verstootenen blijven hem trouw, trouw tot het laatste toe!

‘t Duurt echter slechts een oogenblik; de zucht naar zelfbehoud, naar redding maakt hem eigenbaatzuchtig.

‘Men mag mij hier niet zien!’ zegt hij angstig rondloerende.

‘Nog een oogenblik....’ valt de moeder in.

‘Och, vader, vader! ga niet heen,’ snikt Lieske en slaat de armen om zijn hals.

Hij zou willen zeggen: ‘Kind, ze zullen mij vangen,’ maar hij schaamt zich voor zijne kinderen.

‘Vader, vader!’ zegt het kind in de beugeltjes, dat niet weet wat er plaats grijpt.

‘Ik zal terugkomen,’ onderbreekt mijnheer Lens op vasten toon. ‘Na eenige weken keer ik in Antwerpen weêr. Ik ben niet schuldig en men kan mij niet veroordeelen. Anderen zijn schuldig, ik niet, en dat zal ik bewijzen.’

O, die woorden doen goed, innig goed aan de harten!

‘Ja, niet waar? ja, dat zult ge, vader!’ zegt Lieske, en in haar blauw oog tintelt een heldere glans.

‘Zeg niet dat ge mij gezien hebt, aan niemand, hoort ge! Ik ga naar Holland; binnen een paar weken kunt ge mij daar zien’ en zich tot zijne vrouw wendende, die zoo hoopvol is als de kinderen zelven, zegt Lens: ‘Hebt ge geld.... geef, spoedig, geef...’

Ja, ze heeft nog al een rond sommeke bij zich, want ze stak al bij zich, toen ze dezen morgen heenging, wat er in het *gouden Schaap* voorhanden was. ‘t Is immers veiliger bij haar dan in een verlaten winkel? Ze geeft hem honderd, ze geeft hem twee honderd francs; ze geeft hem nog zilver, nog koper - en ze is gelukkig

hem dit te kunnen geven. Ze belooft hem nog meer - later.....

Daar blaft de schaareshond. Het volk komt uit de kerk, zie maar, ginds op het voetpad! En daar komt boer Hannes ook van den koornakker terug, en nog wel in gezelschap van den veldwachter.

Voort, voort! Geene omhelzing, geen kus, geen groet meer! Voort, voort! - en de rampzalige, zich losscheurend uit een aantal geliefde handen, springt ter zijde en verdwijnt in het kreupelhout.

Hij ziet niemand meer, zelfs het kind in de beugeltjes niet, dat hem achterna waggelt en de armkens uitstekend: ‘vader, vader!’ roept.

De moeder heeft zich goed gehouden, nu boer Hannes bij haar gekomen is.

Wel is zij diep ontroerd, wel staan er tranen in hare oogen; maar ze heeft niets gezegd, niets.

De kinderen ook hebben gezwezen; doch bij kleinen Doris kost het moeite. Overigens de veldwachter, de man der wet, is heen gegaan; hij verdwijnt ginder, juist aan den tegenovergestelden kant van dien waar Lens verdwenen is, in het gelende koorn.

De hoeve wil moeder nu echter verlaten. De vragen en gesprekken van al die menschen zijn haar ten last. Zie, nauw heeft Hannes haar weêr verlaten, ‘omdat, mompelt hij in zich zelf, uffra Lens zoo wonderlijk is vandaag,’ of de meid die aan den waterput staat, knikt haar lachend toe, of de knecht die met eene schob stroo uit de schuur komt, zoekt een praatje; zelfs de kiekens, de duiven en de hond schijnen haar toe achter haar geheim te willen komen - en terwijl Lieske het kind in de beugeltjes op den arm neemt, gaan moeder en kinderen den weg op naar de dorpskerk.

Waar zou zij anders heengaan? In het dorp is alles haar vreemd en vandaag vreemder dan ooit; maar in de kerk is zij thuis. Daar woont de Vader der ongelukkigen, haar Vader, aan wien zij vrij den nood klagen mag; die haar geheim niet zal verraden en bij wien zij vergiffenis voor hem, voor den vader harer kinderen erlangen zal!

Neen, Lens is toch zoo slecht niet als men wel zeggen wil. Hij zal bewijzen dat hij niet schuldig is; hij heeft het gezegd, niet waar goede ziel? En is hij niet expresselijk gekomen om het kind in de beugeltjes te zien? Zoo redeneert ze, en zij pleit haren Karel vrij, dien zij nog zoo liefheeft als op den dag, toen hij haar voor het altaar leidde en de priester het huwelijk inzegende.

‘Komt vader nu niet terug?’ vraagt het kind in de beugeltjes, terwijl het de flauwe oogen naar zijne moeder opslaat.

‘Zeker, lief kind, zeker!’ antwoordt de moeder.

Lieske gaat op dat oogenblik met gebogen hoofd naast de moeder, en alsof zij ook een sprankel hoop wil opvangen, licht zij de schoone oogen op; maar nu zij bemerkt dat de oogen der moeder door dikke tranen overvolkt zijn, ziet ze weêr voor zich, en ook zij weent stil, zonder snikken.

De moeder bemerkt het, neemt haar dochterke bij de hand en zegt:

‘Kom, Lieske, laat ons maar bidden, dat alles goed afloopt.’

Och, zij zijn allemaal zoo diep, zoo innig diep bedroefd, behalve Doris die hier met eene aardkluit naar eene zwaluw werpt, daar met de muts naar eenen vlinder slaat, en langs den weg de blauwe koornbloemen uit het graan plukt, om ze weêr in het karrespoor weg te werpen.

Kort in den namiddag verlaat ‘uffra Lens’ met hare kinderen de hoeve van Hannes, en nu zij weêr in den wagen zit en pijlsnel voort ijlt, is het haar zoo wonderlijk, zoo suizelig in het hoofd, dat ze soms denkt gedroomd en Lens niet in waarheid gezien te hebben.

En dan ziet ze naar Lieske, naar het kind in de beugeltjes; maar vragen of zij gedroomd heeft, of het dan niet wel is in haar hoofd, dat durft ze niet. Gelukkig zegt Lieske fluisterend:

‘Zou vader nu al buiten gevaar zijn, moeder?’

‘Bid nog maar stil een Vader-ons, Lieske, en dan zal het zóó wel zijn, kindlief,’ luidt het antwoord, dat zelf meer nog de moeder dan de dochter bemoedigt.

VII. Vijftien jaren afwezigheid.

't Is vijftien jaren geleden dat mijnheer Lens naar het *refugium peccatorum*, naar het land dat de toevlucht van dergelijke zondaren is, naar overzee, trok.

Zijn naam is schier vergeten bij de ouderen, onbekend bij de jongeren. Buren zijn weg gegaan, burens zijn gekomen en vreemd is aan die laatsten de geschiedenis van den ontrouwen kassier. Zijn bestaan deed het uitwerksel van den steen, welke in het water geworpen wordt: een oogenblik rimpelt zich de oppervlakte, en alles wordt daarna weêr effen.

De schooljongen, die hem in de diepte wierp, staat misschien den volgenden dag nog eens stil op de plaats waar de steen wegzonk; hij herinnert zich een oogenblik het rumoer dat hij in het watervlak maakte - en daarna denkt hij niet meer aan het gezonkene.

De rechtbank heeft Lens destijds tot vijf jaren gevangenis veroordeeld; - slechts vijf jaren! want Lens had, zoo zeide men ten minste, een voortreffelijken steun in de politieke partijschap - terwijl op hetzelfde oogenblik, een werkman voor tien jaren verwezen werd, die zich had schuldig gemaakt aan samenscholing, opruiing ruitenbraak, diefstal van een brood en andere kleinigheden.'

Die domkop bekende naïf dat hij honger had!

Op eene hollandsche pijpenfabriek las men weleer: 'groote stelen, kleine stelen; maar groote stelen het meest.....'

De slag was niettemin zwaar voor de bewoners van het *gouden Schaap*.

Toen de tijding kwam, zat moeder in de woonkamer en weende

zij bedekte het aangezicht met de twee handen. Aan de eene zijde stond kleine Doris, aan de andere zijde zat Lieske op de knieën te snikken.

In den hoek der kamer, zoo vertelde Henri Guller daarna, lag op twee stoelen een peuluw, en op dezen een bleek en mager jongske, het kind in de beugeltjes, dat zijn flauwe oogen soms naar moeder, zuster of broerke richtte, zonder iets te zeggen.

Tegen de witte gordijntjes teekende zich eene griemelgrauwe schaduw af, juist alsof het de schaduw was van een man met eene leeren klak, met een wammes en voorschoot aan. Zou het wellicht de eerlijke, oude Trilglas zijn, die uit zijn graf gekomen was, omdat hij er geene rust meer vond?

Ik wil die begoocheling hier niet wegnemen, want zij doet er goed, lezer; maar die schaduw was slechts het spel der verbeelding van Guller.

Veroordeeld, geschandvlekt, onteerd - die woorden moeten gedurig in het hart van moeder en dochter weergalmd hebben, en als zij over de lippen kwamen, antwoordde Guller, de trouwe Guller, die naast de schouw stond:

‘Och, de menschen vergeten zoo licht, jufvrouw Lens!’

Doch de moeder schudde droevig het hoofd. Als de menschen spoedig vergaten, zij toch zou niet vergeten.

‘In vijftien jaren hier niet meer mogen terugkomen,’ zuchtte zij. ‘Hem nooit meer zien..... Die arme kinderen misschien nooit hunnen vader meer omhelzen.... En dan die ongelukkige stumPERT daar....’ en de moeder stond op en ging het zieke kind kussen.

‘Mijnheer Lens heeft nog vrienden,’ zeide Guller, ‘weest gerust. Die vrienden zullen bij den minister van justicie voor hem spreken, en bij deze of gene heuchlijke gebeurtenis in de vorstelijke familie, bekomt hij gewis kwijtschelding.’

‘Veroordeeld, geschandvlekt, onteerd!’ snikte de moeder tot antwoord.

‘Niet meer onder de oogen der menschen durven komen!’ nokte Lieske.

‘Neen,’ zeide de moeder, ‘maar toch nog altijd onder het oog van God, kindlief.’

Die woorden troffen Guller diep.

‘Kom, laat ons bidden, Lieske,’ hervatte de moeder en de twee vrouwen knielden voor het kruisbeeld dat aan den muur hing, en zelfs het zieke jongske vouwde de magere handjes en bad: ‘Onze Vader, die in de hemelen zijt....’

En Guller boog ook de knieën, vouwde ook de handen en bad met het zieke jongske: ‘Onze Vader, die in de hemelen zijt....’

Troost viel er in de harten en allengs bedaarde de storm, ofschoon hij het spoor zijner verwoesting nog lang achter liet.

De goede naam van het *gouden Schaap* had bij al die gebeur-

tenissen, zooals reeds gezegd is, niet geleden; bij de boeren en burgers gold nog altijd de aanbeveling: ‘gaat maar bij Trilglas.’

De kalanten stroomden toe en Lieske, die ze weldra allen bij naam kende, was ieverig in den winkel; zij ging, kwam, pakte uit, mat, scheurde, sneed, knipte, rekende, en het krrr bij het scheuren, en het klingelen bij het tellen, waren eene opvroolijkende muziek in den huiskring; want de schulden werden betaald en, wie weet! als vader eens kwam, zou hij nog een ronden stuiver in de kas vinden.

Waarom Guller destijds toch zoo dikwijls langs de vitrien van het *gouden Schaap* kwam? Waarom hij zoo wat bloosde als er van Lieske gesproken werd? Hm, hm, hm! Ja, dat is een groot, een zeer groot vraagteeken!

Die vraag vinden wij echter welhaast beantwoord door den ouden Guller, een gepensionneerd kapitein, die te St. Nicolaas woonde: een kerel, met kort geknipte grijze haren, lange grijze wenkbrauwen, donkere oogen en een knevel als twee stijve borsteltjes; een man, die altijd met jicht werd geplaagd en daarom ook, zelfs in den zomer, over zijnen kamerrok heen, een ouden kurassiers-mantel op de schouders had hangen, omdat,’ zeide hij, ‘dat vervloekt huis van kladpapier was gebouwd.’

Maar wat erger is: een man, die altijd een grooten rieten stok bij de hand had, en ging het niet naar zijnen zin - rrrang! Ge begrijpt dat dit wapen rrrang! deed, toen op zekeren dag zijn zoon hem berichtte, dat hij op Lieske uit het *gouden Schaap* verliefd was geraakt, niet leven kon zonder haar en verlangde met haar het echtelijk leven in te treden.

De oude Guller was niet zeer dichterlijk en vond dat huwelijk eene ongelooflijke gekheid, te meer omdat Lieske de dochter was van dien dief, van dien schurk, van dien galeiboef. Zij deed dan ook den kapitein besluiten eens even naar Antwerpen te reizen, en, zooals hij liefvallig zegde, rrrang! die ezelarij zijnen zoon uit het hoofd te ranselen.

Nadat hij inderdaad zijn trouwlustigen zoon voor den rieten stok de vlucht had doen nemen, ging hij, zooals hij zeide, dien dommen bezemsteel van een meid opzoeken; maar toen hij van dat bezoek weêrkeerde, vond hij Lieske, een heel aardig marketensterke - het *gouden Schaap* een goed garnizoen, en de winkel een goed voorzien arsenaal.

En zoo kwam het dat Henri Guller, een goed jaar na het verdwijnen van mijnheer Lens, diens dochter, het blonde Lieske trouwde.

Bruiloft was er niet gehouden, want destijds scheen het gebeurde nog wat versch in het geheugen te liggen, en daarenboven had de dood, slechts eenige weken geleden, den winkel bezocht, en den kleinen, bleeken lijder, den martelaar van zeven jaren - het kind in de beugeltjes - meêgenomen.

't Was zoo zoet en kalm gestorven, het arme kindje! 't Had allen,

de moeder, de zuster, kleinen Doris gekust: 't had Guller, die hem meer dan tienmaal des avonds uit de achterkamer naar boven had gedragen, toegeknipt; 't had in de laatste oogenblikken naar 'vader' gevraagd, en dat zou de moeder nooit vergeten - en vóór den laatsten snik gezegd: 'moêke, ik ga naar onzen Lieven Heer.'

Neen, dat alles was te versch en te levendig in den geest der moeder, om aan iets opgeruimd te denken - en dat begreep Guller, die er ook weinig om gaf, als hij zijn Lieske maar had.

De jonge Guller bleef op de Bank werkzaam, maar hield een trouw oog in 't zeil over den handel thuis, en deels dank aan hem, raakten de schabben van den winkel sneller ledig en de winkellade sneller vol zilver en koper. Ja, ja, de goede, de beste dagen van den ouden Trilglas keerden terug.

't Was echter en bleef altijd hetzelfde *gouden Schaap* van voorheen: dat laatste alleen was op nieuw verguld en de vitrien, min of meer doch schier onzichtbaar, vernieuwd. De winkel moet blijven wat hij was, zeide Guller, die een man van den goeden ouden stempel was geworden, onze kalanten zouden anders het *gouden Schaap* niet meer herkennen.

Van de denkbeelden van Lens is geen spoor overgebleven - geen enkel spoor. Alle die welke de oude Trilglas gekoesterd had, waren andermaal weêr ontloken, gelijk de bloemen na den harden winter uit den dorren grond.

Daar bloeiden weêr godsdienstzin, huiselijk leven, spaarzaamheid, rechtzinnigheid in handel en wandel - kortom, al die denkbeelden, welke door zekere hedendaagsche wereld dikwijls als domheid worden beschouwd; maar die innerlijk een wezenlijk zielsgenot geven, uitwendig achting en eerbied afdwingen.

Na verloop van eenige jaren vond men twee kleine Gullertjes en was Doris ter latijnsche school gezonden, want de vroolijke Guller wilde dat er een kanunnik of een bisschop uit groeien zou.

Veel was er vergeten; maar de moeder vergat niets.

Sedert jaren en jaren heeft men niets van Lens meer vernomen, geen brief, geen woord, geen groet. Naar welk land was hij gegaan? Wat leven heeft hij daar geleid? Behield hij zijn eigen naam? Was hij arm of welvarend? Ofwel was hij gestorven, en was dit zoo, had hij aan zijne vrouw en kinderen gedacht, het oog berouwvol tot God gekeerd en.... gebeden?

Die gedachten bestormden de moeder gedurig.

Och, indien hij eens terugkeerde - en terugkeeren mocht hij sedert lang, want invloedrijke mannen bij het ministerie hadden zijne genade bekomen, en destijds had Guller, in engelsche en amerikaansche dagbladen, advertentiën doen plaatsen, welke Lens dringend uitnoodigden naar het lieve vaderland terug te komen; doch vruchteloos.

Wat zou Lens veel veranderd vinden! Het *gouden Schaap*, dat destijds zijnen ondergang nabij was, weêr in vollen bloei; Guller in

zijne plaats op de Bank; Guller zelfs zijn schoonzoon geworden; twee kleine Gullertjes vol bloei en leven; Doris student, en moeder - zeer verouderd.

Verder: Drozer - van Filtz gesprongen, met een tekort van zoo wat tweemaal honderd duizend francs; Drozer zelf, in de hersens gekrenkt, in het gesticht der Cellebroërs opgenomen; zijne prachtlievende vrouw, de speelster te Spa, op een armoedig kamerke door hare vroegere weelderige gasten vergeten en levende ten laste harer familie.

Terugkomen zal hij, zoo dacht altijd de moeder; maar zij hield dit denkbeeld voor zich zelve. 's Avonds zocht ze den naam van Lens in het dagblad; op straat zag ze naar ieder mensch op, als moest zij hem eens toevallig ontmoeten; met koortsachtig ongeduld greep zij iederen brief vast, die de post op de toonbank wierp; iederen avond ondervroeg zij Guller of er geen bijzonder nieuw was, zonder dat deze eigenlijk begreep wat grootmoeder bedoelde - en ieder avond ontgoocheld, ging ze, met de hoop op morgen - morgen, te bed.

Maar als Doris in vakantie kwam - o dan!

Dan, zoo innig, zoo vertrouwelijk in de huiskamer gezeten, de handen van den lieven jongen in de hare gedrukt, soms beide met de tranen in de oogen, spraken zij van vader, en als de jongen dan ook vol hoop en vuur zeide: 'Wacht maar, moeder, tot ik priester ben,' dan glinsterde moeders oog. Als hij priester zou zijn, zou hij als missionaris de zeeën oversteken, het licht des Kristendoms aan de heidenen der nieuwe wereld verkondigen en dan ook het spoor des vaders zoeken.

Hij zou het later dichterbij ontmoeten dan hij gedroomd had.

Aan het stationsgebouw van Breda, leunt een man die er haveloos uitziet, tegen den muur; een versleten gele overjas beschermt hem schier niet tegen de decemberkou; de broek verdwijnt in hooge kaplaarzen, die hare beste dagen hebben beleefd; de bruine fantasiehoed, met breede neêrgeslagen boorden, hangt deels over zijn aangezicht; aan zijne voeten ligt een vaal geworden leêren zak, die blijkbaar schier ledig is.

Als die man het hoofd oplicht, bemerkt men dat hij iemand is van tusschen de zestig of zeventig jaren, met ijlen grijzen baard, kwabberige wangen, gebalkte waterachtige oogen; iets kwaad geluimd, barsch en zuur is de uitdrukking van het wezen.

Een zware, vierkante, warm ingedoffelde brabantische veekoopman is den onbekende voorbij gegaan:

'Kunt ge mij niet een paar francs ter leen geven?' heeft hij gezegd; doch voor alle antwoord zegt de veekoopman 'geen krediet jongen!' want hij heeft den haveloozen en liederlijken kerel van onder tot boven opgenomen, en is lachend voortgegaan.

Een jong seminarist, in priesterkleed, heeft die woorden gehoord. Hij staat voor den man stil en zegt goedaardig:

'Kan ik u met eene kleinigheid dienen?'

De kerel in den gelen overjas werpt eenen blik van minachting op het kleed van den seminarist en aarzelt; toch steekt hij zijne magere, vuile en knokkelige hand uit en ontvangt de twee zilverstukken.

‘Ik zal ze u in Antwerpen weêrgeven,’ zegt hij.

‘Gaat gij naar Antwerpen?’ vraagt de seminarist.

De kerel knikt, neemt zijnen zak op, treedt de koffiekamer der derde klas binnen, nadert het buffet, vraagt een glas jenever, daarna brood en kaas en verslindt dit met een buitengewonen eetlust.

De seminarist is hem gevolgd.

‘Gij zult nu niet meer genoeg hebben om uwe reiskaart voor Antwerpen te betalen; neem de mijne’ zegt hij.

De vreemdeling staart den jongeling verwondert aan en als wij ons niet vergissen, lezen wij op zijn wezen de brutaliteit, welke op dat oogenblik zijnen geest doorwoelt: ‘van waar komt de goedheid van dien paap?’ Toch neemt hij de kaart en dankt zelfs min of meer.

‘Kan ik u verder van eenigen dienst zijn?’ vraagt de seminarist, nu de man opstaat om heen te gaan.

‘Zijt ge bekend in Antwerpen?’ vraagt hij.

‘Ik ben Antwerpenaar.’

‘Kent ge de familie.... Trilglas, of liever.... Lens-Trilglas?’

‘In het *gouden Schaap*?’

‘Juist zoo. Leeft ze nog?’

‘Zij is welvarend en voorspoedig.’

‘Hoe, leeft de oude vrouw nog?’ en er was ontroering in de stem van den vreemdeling. ‘Men had mij gezegd dat de vrouw overleden was.’

‘Mijne moeder leeft nog.’

‘Uwe moeder?’

‘Ja, ik heet Doris Lens.’

De man in den gelen overjas ziet den jongen seminarist met een strak oog aan, zijn gezicht verkleurt, zijne lippen beven en zijne hand zoekt de tafel als om zich te ondersteunen. Plotseling wendt hij zich om, dringt door de wachtende menigte en ijlt de deur uit.

De seminarist volgt hem ontroerd op den voet. Buiten aan den hoek van het gebouw haalt hij den vreemdeling in - en alleen de baanwachter ziet, dat twee menschen in elkanders armen vliegen.

De zoon heeft zijnen vader weêrgevonden.

VIII. Bij de cellebroërs.

Sedert acht dagen is Lens, door zijnen zoon binnengeleid, in het echtelijk huis teruggekeerd en heeft wel bemerkt dat, sinds hij geschandvlekt de vlucht nam, de voorspoed van wijlen vader Trilglas daar andermaal is binnengetreden.

Welkom is hij er geweest, oprecht welkom, zelfs Guller heeft hem hartelijk de hand geschud.

Geene de minste zinspeling op het voorgaande is er gemaakt; hij is voor hen een vader, die lange jaren afwezig, op reis bleef en eindelijk onverwacht in den kring van vrouw en kinderen terugkomt.

Welke verandering echter, aan twee kanten!

Hij ziet voor zich eene oude, ziekelijke vrouw, volwassen kinderen, een schoonzoon dien hij zich slechts flauw herinnert, kleinkinderen die hem bang en met groote onnoozele oogen aanstaren.

De huisgenooten zien integendeel een verouderd man voor zich, die niets meer heeft van den eleganten vader van voorheen; een man, wiens uiterlijk wel bewijst, dat hij juist ook in de ballingschap geen geregeld leven leidde en die, onder zedelijk opzicht, ten minste voor Guller, nog dieper en lager gezonken is dan toen hij hem den rampzaligen levensweg, dien van geldzucht en verstoffelijking, aanwees.

Guller heeft wel gezien, dat Lens glimlacht om hetgeen hij om zich ziet; dat er een trek van spot om zijne lippen speelt, als zijn oog de uiterlijke teekenen van een godsdienstig leven in huis bemerkt; als hij het stamelend gebed der kinderen hoort; als men spreekt van den toekomstigen 'heer-zoon' - en Guller vreest dat de booze geest andermaal in den huiskring is gekomen.

Wat deed Lens in die lange afwezigheid?

Hij is niet geneigd veel uitlegging ten dezen opzichte te geven, dit merkt Guller wel; doch in het weinige dat de gewezen kassier vertelt, mengen zich in dat leven op- en ondergang, weelde en armoede gedurig door elkander.

Lens is in Engeland geweest, daarna in Amerika, hetwelk hij van het noorden tot het zuiden afzwalkte; hij kent het leven der geldwereld in New-York, gelijk dat des goudzoekers en des spelers in Californië; hij spreekt van avontuur-tochten in de prairiën en op zee - en het schijnt Guller altijd toe, dat hier en daar in zijne gesprekken dwaallichtjes opstijgen, die boven misdadige armoede, slemphuizen en gevangenissen dansen.

Is het te verwonderen, dat die gelukzoeker vreemder dan ooit in dien burgerlijken huiskring is?

Ook 't is het heimwee niet, dat hem van de andere zij der wereld herwaarts heeft gedreven; 't is de zucht niet, om, op het einde van zijn leven, nog eens vrouw en kinderen, in eene berouwvolle omarming, te omhelzen - neen! had het hem wel gegaan, hij zou er niet aan gedacht hebben naar Europa terug te keeren - gewis niet.

'Ik zie wel', heeft hij meer dan eens tot vrouw en dochter gezegd; 'ik zie wel, dat ik hier "ten overtel" ben.'

En dat is niet waar; zij meenen het recht goed met hem, maar hij zelf gevoelt zich in dien kring minder dan ooit thuis.

Vroeger was die kring niet hoog genoeg, nu - 't is verschrikkelijk! - nu is die kring niet laag genoeg voor hem.

En wat heeft men al niet voor den zwendelaar opgeofferd! Zelfs de schuld aan mijnheer en mevrouw Drozer, te Spa aangegaan, werd als het ware stuiver voor stuiver betaald.

In de eerste dagen blijft Lens in huis; hij zit in de huiskamer achter de kachel, rookt zwijgend zijne pijp, vraagt soms aan vrouw of dochter 'is er geen jenever in huis?' drinkt en eet, en staat nauwelijks op om eens het gordijntje van het raam op te lichten en den winkel in te zien, terwijl hij meestal naar boven en naar bed is, vóór dat Guller van zijn kantoor terug keert.

Neen, dien verdraagt hij niet. Geen wonder! de schuldige haat den eerlijken man.

Na eenige dagen, nu Lens weêr goed gekleed is, staat hij boven meestal voor het venster en ziet de voorbijgangers in de straat; welhaast waagt hij zijn eerste uitstapje.

Al wat hij ontmoet is hem vreemd; de huizen en de menschen zijn veranderd. 't Is overal alsof eene gansch andere bevolking de plaats van die in zijnen tijd, heeft ingenomen. Wie denkt er nog aan den schitterenden kassier van voor vijftien jaar! Wie kent hem nog! Niemand, of ten minste men houdt zich alsof men hem niet kent.

Hier woonde Drozer-van Filtz.... De gewezen kassier leest nu

een gansch anderen naam op de deurplaat. Zóó is het met allen, die hij gekend heeft. Alleen de aloude burgerhuizen en burgerfamiliën schijnen nog recht te staan, en elken maatschappelijken storm getrotseerd te hebben. De kerken en hare torens staan er ook nog - en dat verveelt Lens nog het meest van al.

Wat is er van dien Drozer en van zijne prachtlievende vrouw, met welke hij zijne laatste dagen van weelde in Europa, te Spa in de speelzaal doorbracht, geworden?

Deze haalt de schouders op, gene zegt 'totaal onbekend,' een derde herinnert zich wel eenen naam van dien aard, maar weet niets bepaald; een vierde weet wel dat die firma, vele jaren geleden, gesprongen is, maar hij meent ook dat die Drozer dood is. Men vergeet zoo spoedig in het stoomend gewoel der stad!

Overigens de beursmannen en vroegere voorsprekers, die Lens herkennen, staan hem niet gaarne lang te woord; ze maken het kort met hem. 't Is of zij nog altijd het brandmerk der justicie op zijn voorhoofd zien.

Daarenboven, het uiterlijk van Lens is zoo onhebbelijk geworden!

Eindelijk! De gewezen kassier verneemt dat Drozer sedert jaren in het gesticht der Cellebroërs verzorgd wordt - dus in een levend graf als 't ware, en dat mevrouw Drozer in het St. Andries-kwartier een kamerke bewoont, onderhouden door hare familie, welke zij tijdens hare weelde niet wilde kennen.

Hij weet de straat, het nummer van het huis. Daarheen!

Nummer 32; 't is een pottenwinkeltje. Langs een smallen, donkeren trap gaat men naar boven. Eerst wanneer de deur der voorkamer geopend wordt, komt er licht.

De kamer heeft witte muren, een vloer zonder tapijt of mat, eene zwart berookte zoldering; zij bevat eene tafel met een versleten wasdoek, een bed met verschoten percalinen gordijnen, eene commode, op welke een oud wit porceleinen servies met vergulde randen; eene kookkachel, eene kleine gescheurde spiegel, twee of drie omlijste prenten uit het leven van den verloren zoon, twee of drie biezen stoelen. Op de zwart geverfde schouwplaat staan een paar bestoven porceleinen tassen, met vergulde opschriften; *bonheur* en *amité* zijn grootendeels uitgewischt en met zwarte scheuren overdekt - even als het leven der bewoonster.

Dáár, in die meer dan nederige kamer, woont nu de vroeger zoo prachtlievende mevrouw Drozer!

Niets, zelfs niet het snoer van valsche diamanten, is er van vroeger over: niets. De vrouw zelf is oud, vuil en verlept; haar kleedsel bestaat uit 'aflaterkens' en is dus alles behalve keurig. Het haar is grijs, het voorhoofd gerimpeld, de handen mager en vuil.

Gij kent van de andere zijde Lens.

Die twee ruïnen zitten over elkander. Veel hebben zij, sedert den pleiziertocht naar Spa - nu ruim vijftien jaar geleden - ondervonden; doch verbeterd zijn ze niet, wel verbitterd.

Mevrouw Drozer heeft mijnheer Lens tamelijk koel, zelfs wat boos ontvangen, want zij kan dat tooneel met die valsche diamanten nog niet vergeten; daarbij Lens is en blijft toch maar een schelm, een gevaarlijk persoon....

Doch mijnheer Lens is tamelijk wel gekleed, en hij zegt nog altijd 'mevrouw,' gelijk in de dagen van salon en veranda; - ze kan hem dus wel ontvangen, als de zaak niet ruchtbaar wordt.

Het verledene wordt weinig of niet aangeroerd; uit het gesprek blijkt dat mijnheer Lens het slachtoffer is van eene valsche aanklacht, mevrouw Drozer van eerloos bedrog; dat beiden miskend en vertrappt werden; dat menschen die, zooals zij, rond en vrij door de wereld gaan, niet gelukken, maar wel schijnheilige pilaarbijters.

Summa summarum, men vindt de ware oorzaak van beider ongeluk: beiden werden ten onder gebracht door.... de kwezels en priesters.

Hoe wilt ge dat twee zulke onschuldige offers, door denzelfden vijand belaagd, eindelijk geen genegenheid voor elkander opvatten!

Men spreekt veel van het tegenwoordige; bitter zijn ze voor hunne familiën, bitter voor de oude bekenden en vrienden, ofschoon mevrouw Drozer wil doen gelooven dat ze niemand noodig heeft, dat ze van haar renten leeft, 't geen den ouden onbeschaamde doet glimlachen. Hij, hij is kwaadgezind jegens zijn schoonzoon, die de kas zoo zorgvuldig gesloten houdt; hij ziet het wel, hij is 'ten overtel' in het *gouden Schaap*.

Beiden voeren den toon van voor vijftien jaren; men zou zeggen dat zij te Spa waren, of onder Drozer's prachtige veranda zaten, eene zinsbegoocheling die hoogst komiek zou geweest zijn voor een derden persoon, die den liederlijken kerel en de verlepte en slordige dame, door de spleet der deur had kunnen gadeslaan.

Dat kluchtspel 'de hooge wereld in vodden,' wordt nog kluchtiger, als mevrouw twee glaasjes op theeschoteltjes van het gescheurd servies zet, en uit een onaanzienlijk karafke.... klaren jenever schenkt, die echter zoo majestueus gedronken wordt als ware hij spaansche morgenwijn.

Geen tien minuten later of mevrouw heeft een spel zwarte kaarten vast, die er uitzien alsof ze jaren lang tot het kaartleggen hebben gediend, en zonder te vragen 'willen we een partijtje spelen?' schudt ze het spel en geeft, als het ware onnadenkend. Lens neemt de kaarten even onnadenkend op - gewoonte is eene tweede natuur - en nu spelen ze *écarté*.

Allengs komt er warmte in het spel.

Ze spelen driftig, nijdig zelfs; valsch spelen is niet mogelijk; de oogen staan wijd open, vooral die van mevrouw; want de begoocheling wijkt allengs en ze herinnert zich dat mijnheer Lens een dief is. Zoo als de duivel is, zoo vertrouwt hij zijn gasten!

Mevrouw wint, maar nu tast de gewezen kassier te vergeefs in zijne zakken, en zoekt naar zijne.... gouden Napoleon's om te betalen.

Och, de Napoleon's zitten in zijn kleedsel van voor vijftien jaar, en dát heeft hij nu juist niet meer aan!

De laatste illusie verdwijnt, als mevrouw lastig zegt:

‘Ja, maar mijn jenever uitdrinken en niet betalen, dat gaat niet.’

‘Ik heb geen roode duit op zak.’

‘Waarom spreekt gij de geldlâ in het *gouden Schaap* niet aan?’

Dat is een lichtstraal, en thuis gekomen zit de oude schelm gedurig achter de gordijntjes der huiskamer, in den winkel te loeren en sluipt, als hij de kans klaar heeft, soms op handen en voeten, achter de toonbank om de gekromde, beenderige vingers in de lade te steken.

Dan eens ontnemt hij heimelijk den cent, die grootmoeder aan de kleine Gullertjes geschonken heeft, en de huichelaar zoekt zelf meê naar het koperstuk, om welks verlies de kleine weent.

Nu weêr wordt dit of dat voorwerp in huis gemist en Guller, die wel ziet waar de knoop zit, zwijgt nog geduldig; maar sluit behoorlijk de kas en draagt zijne bankbiljetten in den zak, uit vrees dat ze, even als Lens, den weg naar mevrouw Drozer zouden ingaan.

De oude heks, met hare kaarten en jenever, is nog altijd de aantrekkelijke zeilsteen.

Ook verwittigt Guller Lieske; maar zij weent, want Henri weet niet alles, en ze kan toch haar vader niet beschuldigen. Toch moet Guller het weten.

Gisteren is haar vader thuis gekomen; hij was dronken; hij eischte geld en toen men hem dit weigerde, sloeg hij op de tafel, dreigde, vloekte en liet woorden hooren, in het bijzijn der kinderen, die de brave moeder en de dochter deden sidderen.

Lens is dus een drinker, een speler geworden, die op den laagsten trap staat. Dieper en liederlijker dan hij gedaald is, kan men niet dalen. De laatste sprankel van den eerlijken man is in hem uitgedoofd; hij is een voortreffelijk model geworden van tot het uiterste gedreven materialisme, een wezenlijk schandaal; maar in Guller's tegenwoordigheid legt hij nog altijd eene soort van diplomatie aan den dag, want hij gevoelt het overwicht van dien man.

Henri Guller zoekt sedert eenige dagen een middel, om dien boozen duivel uit zijn stillen en vreedzamen huiskring te verbannen; goede woorden, wijze raadgevingen en smeekingen worden schaamteloos in den wind geslagen; er moet dus iets krachtiger aangewend worden.

‘t Scheelt hem in de hersens!’ zegt Guller tot de weenende moeder en dochter, nadat hij in den afgelopen nacht, door een licht geklingel opgewekt en in het donkere voortsluipend, eenen dief aan zijne geldkas betrapt, hem bij de keel gegrepen, op den grond geslagen en bij het schemerlicht van een vetkaarske, door den schelm ontstoken, zijnen schoonvader herkend heeft.

Ja, 't scheelt hem in de hersens, en dat zeggen ook de advokaten

en de docters - en kort daarna, terwijl de moeder en Lieske ter kerke zijn, verdwijnt de liederlijke kerel uit het *gouden Schaap*, om in het gesticht der Cellebroërs, in de Jesusstraat, zijnen vriend Drozer te gaan gezelschap houden.

Stille, kerkhofachtige schuilplaats, eenzaamheid in het midden der woelige stad, waar nederige en vergeten kloosterlingen zich met het verzorgen der ongelukkigen belasten!

Wel protesteert mijnheer Lens in den aanvang; maar dat baat niet. Wel vervloekt hij zijn verraderlijken schoonzoon; maar die vloek botst machteloos tegen de oude, dikke en hooge muren. Wel beleedigt hij de broërs - hij, die als verlicht denker altijd een afschuw heeft gehad van die 'zwarte echels,' van die 'renteniers ten koste des volks,' van die luiaards en leêgloopers' - maar de kloosterling, die hem ontvangt, glimlacht.

Hoe, hem tusschen de muren opsluiten, als hij nog vol kracht en leven is, en nog gemakkelijk zijne fortuin zou kunnen maken! Maar hij zal dat helsch plan, gesmeed tusschen dien huichelaar van een schoonzoon, en al die huichelaars van zwartrokken en kloosterratten, wel verijdelen!

Neen, onderwerpen zal hij zich niet. Naar de kerk gaan? nooit. Bidden? nooit. Godlooचनाar zal hij blijven; vloeken zal hij, vloeken om de muren te doen scheuren. Spelen zal hij; jenever moet hij hebben. Alles zal hij aan stukken slaan. De broërs zal hij den hals omwringen en het huis in brand steken - en de kloosterling luistert geduldig en staart den kerel kalm en gerust in de oogen.

Zonder Lens in iets te weêrstreven, laat hij hem tot bedaren komen en spreekt eerst dan, wanneer hij denkt dat zijne woorden ingang kunnen vinden.

Inderdaad, de Cellebroêr gelukt er in een weinig kalmte te doen ontstaan.

'Is mijnheer Drozer ook hier?' vraagt eindelijk mijnheer Lens.

'Voorzeker.'

'Waar is hij? ik wil hem zien.'

'Gij zult hem zien; doch wees kalm.'

'Ik beloof het u.'

De Cellebroêr vergezelt den nieuwen gast naar de binnenplaats. Hij ziet eene poos zoekend rond, en wijst met den vinger een bleeken, mageren man, met grijs haar, hol en dof oog, die tegen den muur leunt. Geheel zijn uiterlijk is suffend, sukkelend en onnoozel.

Een grijze overjas hangt los op zijne schouders.

Niets beweegt er aan zijn lichaam, tenzij de lippen en de vingers. Arme kerel! Sedert twaalf jaren telt hij hoeveel millioenen hij nog winnen moet, om in eene gouden koets, met acht paarden bespannen, te rijden.

'Uw dienaar, mijnheer Drozer!' zegt Lens naderend.

De teller luistert niet.

‘Kent ge mij niet meer?’

De teller ziet den spreker aan, zonder hem te zien.

‘Kent ge uw vriend Lens niet meer!’

De teller schijnt uit eenen droom van twaalf jaren te ontwaken; hij strijkt met de bleeke, beenderige hand over het voorhoofd, als wil hij de herinnering, die als vastgevroren was, ontdooien.

‘Mijnheer Lens!’ zegt hij en steekt de hand uit: dan laat hij er dof op volgen: ‘wat komt ge hier doen?’

‘U gezelschap houden, mijnheer Drozer.’

‘Nu, dat is wel.... Maar....’ en de man steekt het hoofd vooruit en fluistert: ‘hebt ge de Bank niet bestolen?’

‘Zijt ge dwaas?’ lacht mijnheer Lens. ‘De Bank heeft *mij* bestolen.’

‘Ha! dat is wat anders. Zullen de gendarmen u niet vangen?’

‘Allengs al schooner!’

‘Hebt ge dan de diamanten mijner vrouw niet?’

‘Maar wie heeft u dat wijs gemaakt?’

‘Ja, 't is toch niets. De diamanten waren.... Stil! ... waren...’

‘*Cristal de roche.*’

En een akelige lach klinkt uit beider mond, en mijnheer Drozer wringt en draait zich om en als 't ware ineen van plezier.

‘t Doet me goed dat ge gekomen zijt, mijnheer Lens,’ en hij legt den arm op die van den gewezen kassier, en beide treden de algemeene gezelschapskamer binnen, waar mijnheer Drozer weêr in zijne vroegere ingetogenheid vervalt.

‘Wat is het lang geleden, dat ik u niet gezien heb?’ heeft de sukkelaar enkel gezegd,

‘Ik heb gereisd,’ antwoordt Lens; ‘ik was een arme duivel in Engeland, welhebbend speculant te New-York, hidalgo in de spaansche bezittingen, avonturier in de prairiën, mijnwerker in Californië, grondbezitter in Buenos-Ayres; vandaag lachten mijne gescheurde schoenen met mijne armoede, morgen reed ik te paard of in de koets. Een vroolijk leventje leidde ik immer, tot dat ik de dwaasheid beging, naar mijn huis terug te keeren en mij onder de klauwen van dien schijnheiligen schoonzoon te leggen.’

De teller verstaat niet recht wat de gewezen kassier zegt; maar toch laat hij er op volgen:

‘Blijf nu maar bij mij, mijnheer Lens.’

‘Ja, maar kan men hier een borrel krijgen? Kan men er spelen?’ zegt Lens op onbeschoften toon, en fluisterend vraagt hij andere inlichtingen over het huis aan Drozer; doch de zieke geest van den gewezen koopman is verre van daar; deze dwaalt op de beurs, en vingers en lippen tellen weêr.

Den volgenden dag trekt de gewezen kassier een spel vuile kaarten uit en plaatst zich tegenover Drozer.

‘Willen wij eene partij piket spelen?’ vraagt Lens.

Drozer knikt.

De oude en onverbeterlijke speler schudt de kaarten.

‘Wilt ge heffen! Herinnert ge u nog den tijd toen we voor gouden Napoleons, in uwe veranda gezeten, speelden?’

De man ziet op en wendt het oog rechts en links.

‘Wel, we zitten immers nog in mijne veranda?’ mompelt hij ongerust.

‘Wel zeker zitten we daar. Zie maar eens wat heerlijk groen en bloemen daar langs den muur!’ en de hondsche kerel wijst op de bemorste, bekladde en met ziltige waterstrepen beschilderde wanden.

Drozer knikte lachend.

‘Nog altijd dien prachtigen lichter, die sierlijke meubels, die smyrnasche tapijten! Hm, hm! oostersche weelde inderdaad!’

Drozer ziet rond, staart Lens vlak in het oog, ziet nogmaals rond en knikt andermaal.

‘En wat lieve dames en heeren!’ en hij doelt spottend op eenige onnoozelen, die zich warmen.

‘Ja, ja, ja!’ zegt Drozer, want de gelukkige schijnt alles te zien wat hij wil. ‘Jan,’ gebiedt hij, ‘Jan, schenk toch champagne aan die heeren! Komaan, mijnheer Lens, eene partij piket.’

‘We spelen?’

‘Zoo als gewoonlijk.’

‘Dat is een gouden Napoleon de partij.’

‘Juist zoo. Maar zeg eerst een woord tot mevrouw Drozer, die altijd achter mijnen stoel staat. Zeg, dat ze moet heengaan. Telkens als er volk is, komt ze mij plagen met die valsche diamanten. Ze heeft me...’ en de man fluistert, doch er ligt een diepen weemoed in den toon der stem; ‘ze heeft mij zoo veel doen lijden.’

‘Nu, nu, ze is heengegaan.’

‘Is ze weg naar Spa?’

‘Ja, ze is zoo even vertrokken.’

‘Dan heeft ze mij weêr voor een millioen bestolen!’ jammert Drozer.

‘Och, wat geeft u dat, speel maar.’

Lens wint partij op partij. Zie, daar op die houten lat, heeft hij de gewonnen partijen met krijtstrepen opgeteekend: 't is een rij als een bataillon infanterie in gelid.

Schrijft hij soms met dubbel krijt? Daarover bekommert zich de millioenrijke koopman Drozer niet.

Iedere dag groeit de rij der krijtstrepen, daar staan er duizend, vijf duizend; misschien tien duizend.

Tien duizend: - dat is twintigmaal tien duizend francs!

Gansch zijn leven heeft Lens de fortuin nagejaagd; meestal keerde zij hem den rug toe - schier altijd! En nu lacht zij hem toe, nu hij achter die gevloekte muren zit.

De gewezen kassier zit voor die lange rijen witte schuldbekentennissen, en tracht ze te tellen; maar dat gaat niet. Hij schat

ze, en rekest en cijfert; vindt altijd dat hij niet genoeg heeft; hervat de kaarten schudt ze, speelt - speelt om duizend, om honderd duizend in bankpapier; speelt voor kwijt of dubbel.

't Is kwijt - en Drozer wischt juichend de strepen uit.

Men speelt op nieuw; het witte gelid verschijnt weêr, rekt zich uit en schijnt niet meer te willen verdwijnen. De fortuin is en blijft den kassier gunstig.

's Nachts danst die spookachtige fortuin voor de oogen van Lens; 's morgens komt hij toegesneld om ze te tellen, en zelfs blijft hij er zooveel mogelijk bij zitten, uit vrees dat men hem zijnen schat ontstelen zal.

De geestestoestand van den gewezen kassier - afgeleefd en afgebeeld naar ziel en lichaam - is sedert lang verslimmerd, en wat hij in den aanvang nog eenigzins voor een spel zijner verbeelding nam, neemt hij nu voor wezenlijkheid.

Ook nu hij zoo even binnengekomen is en de eindelooze rij streepjes niet meer ziet, die onder eene natte spons verdwenen zijn, slaat hij de handen aan het hoofd en buldert 'geruïneerd, bestolen!'

'Dief,' brult hij en springt Drozer naar de keel; 'gij hebt mij mijne fortuin ontstolen.'

Men schiet toe; men ontzet Drozer, en eerst in het dwangbuis komt de gewezen kassier tot bedaren.

'Toch is hij mij tweemaal honderd duizend francs schuldig!' mort Lens gedurig.

Maanden zijn er verlopen.

De behandeling in het huis, de kalmte, de verwijdering uit elken kring die hem aan zijn woelig, dikwijls geheimzinnig, doch meestal losbandig leven deed denken, zorgen van allerlei aard, hebben Lens tot bedaren gebracht en heldere oogenblikken aan zijnen geest terug gegeven.

Nu dit, dan dat lid zijner familie heeft hem bezocht; maar mijnheer Drozer ziet hij niet meer.

Op zekeren zondag, in den morgen, tinkt de klok van het gesticht. 't Is volop zomer en 't is alsof zonneglans, frissche koelte en bloemengeur dien dag feestelijker willen maken dan welken dag ook.

Lens staat aan een open venster en staart naar den kleurvollen hof beneden, naar de zuivere blauwe lucht boven hem. Er heerscht eene stille kalmte, eene zachte rust rondom hem, die zelfs niet door het gesteun of gehuil van deze of genen ongelukkige, in het huis gestoord wordt.

De dwaler denkt, op dit oogenblik, aan het verledene, niet aan het lange schuldige verledene, neen! dat is hij als het ware overgesprongen; hij denkt aan den kindertijd, dan wanneer de zondag nog feestelijker is dan in het latere leven.

Hij denkt aan zijne moeder, die hem heeft leeren bidden en aan wier hand hij, netjes aangekleed, op den roep der klokken, naar dien grootschen tempelbouw gaat, naar het huis des gebeds, dat nog altijd, gelijk voor ruim eene halve eeuw, ginds, in het midden der stad staat.

Hij herinnert zich nog dat prachtige huis, waar armen en rijken komen; hij hoort de tonen des orgels, den zang des priesters; hij ziet de wierookwalmen; hij denkt als kind naast zijne moeder andermaal neêr te knielen, te bidden en te gelooven - en 't wordt rustig in zijn gemoed.

‘De klok heeft me geroepen,’ zegt hij tot den Cellebroêr, ‘ik wil ook ter kerke gaan.’

Gedwee als een kind laat hij zich geleiden; hij nadert de kapel en blijft op den dorpel staan. Hij staart binnen; de plechtigheid is begonnen; de priester, in zijn gouden misgewaad, staat voor het altaar.

't Zijn nog altijd dezelfde plechtigheden, eeuwen oud; maar nog immer jong, frisch en helder.

Lens houdt het oog naar het koor gericht, en strakker wordt zijn blik naarmate hij voor zich uit staart; hij heeft den priester herkend; het is - het is zijn eigen zoon, die zijne eerste Misse opdraagt ter genezing van zijnen vader.

En zwijgend, en bevend en ontroerd, zakt de ongelukkige op den dorpel der kapel neêr, en tracht te bidden - het zoo lang vergeten ‘Onze Vader.’

Die dag is een dag van verzoening, van hoop en troost in de toekomst; de ommekeer is volledig in den vader.

Vrouw, kinderen en kleinkinderen omhelzen hem weenend nu zij de kapel verlaten.

Allen uiten zelfs den wensch van terugkeer in den huiselijken kring; doch Lens schudt het hoofd.....

In die stemming is hij weken lang gebleven en er vangt een nieuw leven aan.

't Is echter maar een oogenblik van verpoozing geweest; de ziekte keert terug, doch met een stiller, zachter en schier vroom karakter.

Soms nog komt dan de oude speelduivel hem nog plagen; dan zet Lens zich aan de tafel, doet eene beweging met de handen alsof hij kaart speelt, en rrrrr doet soms zijne tong.

't Is eene flauwe herinnering aan de gevloekte speelbank.

Zorgvuldig heeft men de kaarten geborgen - en toch, nu men hem des morgens dood vindt in zijn bed, omklemmen zijne magere en koude vingers, een spel vuile, zwarte kaarten!

1870.